БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТЫЖЫНАР!

ШЫН

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Тыва область болгаш Кызыл хоорай комитеттериниң ажылчы чоннар депутаттарының область Соединиң органы

1925 чылда үнгезилетиннген

1953 НОЯБРЬ 15 ВОСКРЕСЕНЬЕ

№ 222 (2907)

ӨРТЭЭ 20 КОП.

БО ХҮНГҮ СОЛУНДА:

В. И. Лениниң болгаш И. В. Сталинның мавзолейинче ажылчы чоннарның киреринің дугайында

Школаларда өөредилге чылының бирги улдуну доозулган (1 арын).

ПАРТИЙЖИ АМЫДЫРАЛ (2 арын).

ПРОПАГАНДИСТЕРГЕ БОЛГАШ АГИТАТОРЛАРГА ДУЗАЛАМЧЫ: **В. Кружков.**—Пропаганда догматизмге болгаш шээжилээр чорукка удур (2—3 арыннар).

СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунуң доктаалын күүседиринге профэвилелиниң ролюн бедидер (3 арын).

СОВЕТ ТУРГУЗУГ (3 арын).

Н. Релина.—Ажылчы чоннарның чуртталга талазы-биле негелделерин хандырар чорук чугула сорулга (3 арын).

Профэвилелдериниң Бүгү-делегей федерациязының кыйгырыы (4 арын).

АЙТЫРЫГЛАРГА ХАРЫЫЛАР: МТС-терге болгаш колхозтарга ажылдаары-биле чорудуп турар тускай эртемниглерге чиигелделер дугайында (4 арын).

МАЛ КЫШТАГЛАДЫЫШКЫНЫН ЧЕДИИШКИННИГ ЧОРУДАР

Коммунистиг партия болгаш Совет чазак социалистиг көдээ ажылагыйны улам ынай хөгжүдер, ылаңгыя мал ажылының хожудаашкынын узуткаарынче кол кичээнгейлиг угландырар талазы-биле чуртту мурнунга соңгаарлатынмас чугула сорулгаларны салган. Көдээ ажылагыйның социалистиг эгеге чаартынган болгаш колхоз тургузуунун тейлээни малдың өзүлдезинге, оон продуктулуун улгатырарынга таарымчалыг бүгү байдалдарны тургускан.

Дайын сөөлүндеги үеде мал ажылының хөгжүлдезинге чедип алдынган чедиишкиннер социалистиг күрүнеиң хөгжүлдезинде амгы негелдени хандырып шыдаваан турарын айытпышаан, бүдүрүлгениң ол участогунда хожудаашкынны дарый узуткан, мал ажылын дүрген өстүрериге чугула хемчегларни СЭКП Төп Комитединиң сентябрь Пленумунуң төөгүлүг доктаалында тодаргай айыткан.

Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың шиитпирин амыдыралга чедиишкинниг боттандырар сорулга-биле СЭКП Тыва обкомунуң VIII пленуму 1954 чылда бистин сбласка мыйыстыг бода малды ниитизи-биле 104 мун, оон иштинде инекти 34 мун, шээр малды 570 мун, хаванны 8,5 мун баш чедир өстүрүрин айыткан. Бо сорулганы шиитпирлээринге колхозчу мурнакчыларның, мал ажылының мастерлериниң дуржулгазын ажыглап калбартыр, колхозтарга МТС-тернің боттуг дузазын күштелдирер талазы-биле партия, совет, көдээ ажыл-агый органнарының удуртулгазын дынзыдар херек.

Кыштаглаашкынны чедиишкинниг чорудар чорук малдың өзүлдезин, оон бедик продуктулуг болурун хандырар чорук малды менди, күштүг чыл ажырарын, чаш төлдү бүрүн камгалап алырын болгаш малдың бедик продуктулуг болурун хандырар ужуруг. Бо талазы-биле Каа-Хем районда «Большевик», Чөөн-Хемчик районда «Коммунизмче орук», Бии-Хем районда «Кызыл тараачы» колхозтарның болгаш өске-даа мурнакчы ажыл-агыйларның көргүзүүлерин, дээре дуржулгаларын нептередир чорук партия, совет болгаш көдээ ажыл-агый органарының чугула сорулгазы болур.

Улуг-Хем районда Мичурин аттыг колхоз мал чеми белеткээринин планын ыракта ажыр күүсеткен, оон бүгү малы таарымчалыг кыштагларда. «Партияның XIX съездизи» колхоз Улуг-Хемниң ол чарыынга кыштадыр бүгү малын чеп эгелевээнде паромнап кежирип алган. Ынчаарга «Күш ажылдың хостуу» колхоз (даргазы эш Поляков), Эйлиг-Хемде 5 кыштагларының кажааларын мынчага септеп албаан, оон хою ченге мунгашталгаш Торгалыгның кажаа чок харлыг шөлдеринде турбушаан. Ол колхоз сиген белеткээриниң планын күүсеттээн. Малдың амгы байдалы бергедеп турунда ында парторганизация (секретары эш Конгул-оол), партияның район комитеди чүгле хайгааракчы байдалда турары шын эсес. Партийжи-организастыг болгаш партийжи-политиктиг ажылды күштелдирери ылаңгыя амгы үеде онза негетинип турар.

Малды менди, семис чыл ажырары дээш амгы соңгаарлатынмас кол сорулга болза, чедир кылдынмаан кышкы турлагларны чоокку хүннерниң иштинде бүрүн белеткээр, бар мал чемнерин камныг, шын чарыгдаарының планын мал бригадаларының участок бүрүзүнге тургускаш, оон боттанылгазын колхозтарда, совхозтарда зооветеринария ажылдакчылары үргүлчү хынап, кышкы мал ажылынче хайгааралды амдыгаштан кичээнгейлиг чорудар. Малды тургузу азыралда бүрүн кирбээн бистин областың амгы байдалынга одарның ролю улуг. Бүгү одарларны кыштың айларынга таарыштыр хуваап, шын ажыглаарының планын малчын бүрүзүнге тургузары чугула.

Қандыг-даа ажылды кижилер, кадрлар кылып боттандырар болгай. Фермаларга билиглиг, ажылы эки кадрларны шилип белеткээр, оларны мурнакчы ажыл-агыйларның дуржулгазы-биле байыдар, өөредип дузалаар чорук партия, совет, көдээ ажыл-агый органнарының дорт хүлээлгези.

Малды менди, күштүг чыл ажырары амгы үеде областың көдээ ажыл-агыйында ажыл-ишчилериниң ылаңгыя малчын бүрүзүнүң эң хүндүлүг болгаш харыысалгалыг сорулгазы болур. Кол кичээнгейни мал кыштагладыышкынын чедиишкинниг чорударынче угландырар.

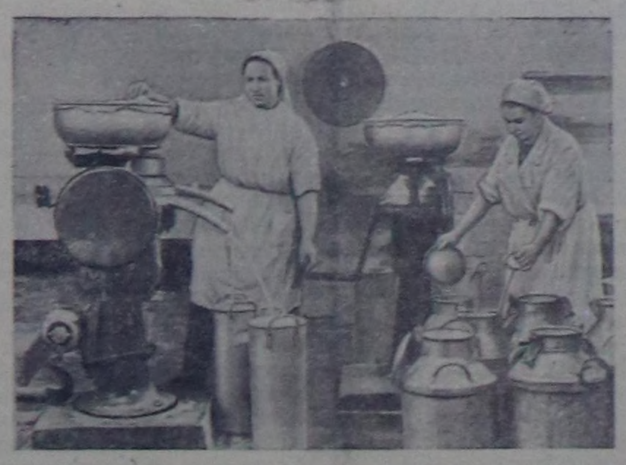

Кострома область. „Октябрь 12 чылы, колхоз Кострома районда мал ажылының бедик продуктулуу-биле алдарлыг. Бо чылдың тос айларында инек бүрүзүнден 3.500 литр сүттү алган.

Чурукта. саржаг кылыкчылары колхозтуң саржаг заводунда.

Фото **Л. Петровтуу.** СЭТА-ның пресслишези.

Көдээ ажыл-агыйның тускай эртемниглеринге бажыңнар

ХАБАРОВСК. Крайның машина-трактор станцияларында чуртталга тудуу калбарып турар. Үлетпүр бүдүрүлгелериниң, коллективтери улуг шеф дузаламчызын көргүзүп турар.

Ноябрьның 11-де Хабаровский МТС-те көдээ ажыл-агыйның чаа келген тускай эртемниглери болгаш МТС-тиң штадында киир санатырган механизаторларның чурттаары бир-бир квартиралыг 15 бажыңнарның салыы эгелээн. Биробиджанский МТС-те беш чуртталга бажыңнарын эптей салып эгелээн. Ол бажыңнарны «Деталь» деп ыяш тыыш артелиниң кежигүннери шефбиле белеткеп бергеннер. Веринский, Лермонтовский, Отрадненский, Лазовский болгаш өске-даа шефтеткен МТС-терге «Дальдревтрест» бүдүрүлгелериниң коллективтери чүс хире бажыңнарны эккелгеш, шуут эптей салып алыр кылдыр белеткеп бергеннер.

Крайның үлетпүр бүдүрүлгелери көдээ ажыл-агыйның тускай эртемниглеринге чыл төнчүзүнге чедир 300 ажыг бажыңнарны белеткеп бээрлер.

(СЭТА).

Колхозтарга болгаш совхозтарга парник рамалары

Ыяш болгаш саазын үлетпүрүнүң көдээ ажыл-агыйга хереглээр продукциялар үндүрүлгезин көөдеп турар. Олар эрткен чылдың бо үезинге көөрде парник рамаларын ийи ажыг катап хөйнү белеткээннер. Оларны январьның 1-ге чедир 900 мун кезекти үндүрер.

1954 чылда чуртту ногаа ажылдары ол министерствоның бүдүрүлгелериниң ийи миллион парник рамаларын, а ол ышкаш парниктер болгаш теплицалар тудуунга хереглээр өске-даа эргежок чугула хөй-хөй материалдарны алырлар.

(СЭТА).

МТС-терже ажылдап чорун турар

КУЙБЫШЕВ. МТС-ке барып ажылдаары-биле күзелин илереткен хөй санныг бөлүк тускай эртемниглерни хоорай ноябрьның 10-да үдеп чоруткан. Куйбышевтиң бүдүрүлгелериниң көдээже 150 инженер-механиктер болгаш техниктер үнүпкен. Олар МТС-тернің директорлары, кол инженерлери болгаш мастерскаялар эргелекчилери кылдыр тоймуйлатырганнар. Оларның иштинден дыка хөйү Заволжьениң эң ырак районнарынче—Больше-Черниговский, Пестравский, Больше-Глущицкий болгаш өске-даа районнарже чорупканнар.

Эң чоокку хүннерде хоорайдан көдээде ажылче чаа бөлүк тускай эртемниглер үнүптер деп турар.

(СЭТА).

Мал кыштагладыышкыны—чугула сорулга

Колхоз кышка эки белеткелдиг

Сүт-Хөл районнуң Сүт-Хөл сумузунда Киров аттыг колхозтуң малчыннары кышка эки белеткенип турар болгаш эки ажылдап турарлар.

Шээр мал кадарчызы Монгуш Кертик-оол 1949 чылдан эгелээш ниитиниң өшкү малын ак-сеткилдиг кадарып турар. М. Кертик-оол анаа быжыглаан 400 ажыг өшкү малды чайгы үеде эки тайгаладып семирткен.

Кыштагладыышкынга белеткел кылдыр 35 тонна сигенни бодунуң күжү-биле кезип белеткээн болгаш Кызыл-Тайгада кыштаанда мал кажааларын ыяк кылдыр септеп алган. Ынчангаш ол оон-биле эки белеткелдиг ужуражып турар.

Колхозта хаван фермазының ажылдакчылары 1953 чылда хаван өстүрериниң планын 125 хуу күүсеткен. Фермада ам 40 ажыг төрүүр хаваннар бар.

Хаван ажаакчылары хаван фермазының эргелекчизи Чангазның удуртулгазы-биле кышка удур белеткелди эки дооскан. Бир эрги кажаанны септээн. Ында улуг биче хаваннарга таарыштыр өрээлдерни кылган, чем хайындырар механиктиг бир машинаны тургускан. Ол ышкаш төрүүр хаваннар кыштаар 8 өрээл бир чаа кажааны тудуп дооскан.

Ол колхозтуң кежигүнү Донгак Хорлуу ниитиниң мал ажылының улам ынайгы хөгжүлдези дээш кызымаккай ажылдап турар. Ол ам артельдиң ниитилештирген инек малын дөрт чыл иштинде менди кадарып турар.

Оон коъданында инек мал чыл бүрүде өзүп турар. Инекчи Хорлуу, кускy, кышкы, часкы, чайгы үелерге таарыштыр мал одарларын ажыглап, ылаңгыя чайгы үеде малдың эки деңгилдезин чедип ап турар. Бо чылын төрээн 53 инектерниң 53 бызааларын четче доруктуруп өстүрген.

Кызымаккай малчын 80 ажыг инек мал кирер 2 чылыг кажааны эки шынарлыг кылдыр септеп, 8 тонна сигенни белеткеп алган.

Инекчи Хорлуунуң ак-сеткилдиг ажылын үнелеп көргеш, колхоз баштаар чери ону бир хаван оглу-биле шаннаан.

Районнуң ийи колхозунда

ШАГААН-АРЫГ. (**Телефон-биле**). «Партияның XIX съездизи» көдээ ажыл-агый артели малдың кышкы турлагларын таарымчалыг белеткээринге Улуг-Хем районнуң колхозтарында мурнакчыларга санатырып турар. Сүт-бараан фермазының хамаарылгазында бүгү кыштаглар белеткетинген, мал чеми, өдек, өскедаа чугула негетинер үүлдер кышкы турлагларда белеткетинген.

Шээр мал фермазы (эргелекчизи эш Бады-Доржу) 13 кыштагларының кажааларын бүрүн септеп алган. Савый, Күзен-оол, Сарыгбай, Тойбу, Хаак олар ниитизи-биле 3520 ажыг хойну бөлүктер аайы-биле Аргалыктыгның, Ортаа-Хемниң ырак кыштагларынче ноябрь 5-тен эгелеп көжүрүп чоруткан.

* * *

СЭКП Төп Комитединиң сентябрь Пленумунуң доктаалынга улам күш-ажылчы сорук кирген Мичурин аттыг колхозтуң ишчилери ниитиниң малын өстүрер, оон бедик продуктулуг болурун чедип алыр дээш кышкы ажылдарга белеткелин чедиишкинниг чорудуп турар. Ол колхоз бо чылын мал чеми белеткээрин Улуг-Хем районда мурнап, планын ыракта ажыр күүсеткен.

Колхозтуң шээр малының 10 кыштагларында кажааларның септелгезин шынарлыг доозулган, белеткелдиң бир чаа кыштаан база организастап кылган. Амгы үеде шээр малды кодан аайы-биле үзүп белеткээш, ында дуржулгалыг малчыннарны тус бүрү быжыглаан, олар ам хамаарышкан кыштагларының чанында чоокшулай көже бергеннер.

Сүт-бараан фермазының талазы-биле кышкы белеткел база-ла багай эвес. Инектиң 4 кыштаглары белен, ында мал чеми база курлатынган. Колхоз сигенин планныг чарыгдаарын, одарны чөп ажыглаарын амдыгааштан планнап турар.

Белеткелди шынарлыг дооскан

Кызыл районнуңЭэрбекте «ТАРН 12 улуг хурал» колхозтуң малчыннары мал кыштагладыышкынынга белеткелди эки дооскан.

Хой фермазының эргелекчизи Удум-Бараа, инек фермазының эргелекчизи Черкашин оларның удуртулгазы-биле 11 кыштагларны, шээр малдың 9 кажааларын, мыйыстыг бода малдың 3 кажааларының септелгезин эки шынарлыг дооскан болгаш бода малдың бир чаа кажаазын туткан.

Ол ышкаш хаван, куш кажаларының септелгезин харугда кылган.

ШКОЛАЛАРДА ӨӨРЕДИЛГЕ ЧЫЛЫНЫҢ БИРГИ УЛДУҢУ ДООЗУЛГАН

Школаның өөредилге-кижизидилгелиг ажылынга чаа чедиишкиннер дээш

Ноябрь 12-де Кызылдың № 2 ортумак школазының 1-7 класстарның өөреникчилериниң бирги улдунда түннелин танышкан, ада-иелер-биле башкыларның катышкан хуралы болуп эрткен.

Өөредилге чылының бирги улдунунда школачы уругларга быжыг билиглерни шиңгээтирер талазы-биле башкыларның күжениишкинниг ажылының түннелинде, ол класстарның өөреникчилери чүгээр чедилгелерлиг болган деп, школа директору А. Федченко бодунуң допчу илеткелинге чугаалаан.

Бирги улдунда ол класстарның өөреникчилери Саша Баир, Шалчима Светлана, Доннай-оол Люда олар «4» болгаш «5» демдектерлиг өөренгеннер.

Ынчалзажок, өөреникчилерниң бо улдунда билиглерни шиңгээткени ниитизи-биле кончуг куду түннелдиг болганын илеткелчи база демдеглээн. Ылаңгыя өөреникчи уругларбиле класстан, школадан дашкаар өөредилге-кижизидилгелиг ажыл четпес чорутунган.

Мооң чижээнге школаның 4-кү класстың өөреникчилериниң чавыс түннелдиг өөредилгезин көргүзергеле четчир. Ол класстың бүгү 41 өөреникчилериниң чүгле 3 өөреникчи «4», «5» демдектерлиг, 11-и «3» демдектерлиг болгаш 27-зи «2» демдектерлиг болган.

Ол чүнү көргүзүп турарыл дээрге, школа башкыларынын-даа, ада-иелериниң-даа талазындан өөреникчи уругларның өөредилгезинге кошкак кичээнгейни салып келгени болур. Ол ышкаш школада тургускан ада-иелер комитеди (даргазы эш Т. Норбу) өөреникчи уругларның өөредилгезинге хайгаарал салбайн турар, бо хуралга безин комитеттиң даргазы, оон чаңгыс-даа кежигүнү олурушпаан.

Ада-иелер биле башкыларның харылзаазы ам-даа дынзыг эвес. Уругларның чедиишкинниг өөредилгезинге эргежок чугула таарымчалыг байдалдарны четче тургузуп бербес, оларже хайгааралды эвээш углап, оларның бажыңга онаалдаларын канчаар күүседип турарынга хыналда кылбас, арга-сүме катпайн турар.

Чамдык Чүльдүм, Сууккай ышкаш ада-иелер өөреникчи уругларынче кончуг кошкак кичээнгей салып турары илеткелге илерээн.

Ада-иелер эштер Көк, Ангырбан, Семис-оол олар эгелээн ийиги улдунда өөреникчи уругларның долу өөредилгези дээш ада-иениң талазындан хайгааралды шыңгыырадырын хуралга саналдааннар.

Ынчангаш эгелеп кирген ийиги улдунда уругларның долу өөредилгелиг болурунга башкыларның, ада-иелериниң база ында тургускан школаның ада-ие комитединиң талазындан бүгү кичээнгейни салып, күжениишкинниг ажылдаарын хуралга чугаалашкан.

Комсомол, пионер ажылын дынзыдар

Чоокта чаа Сүт-Хөл районнуң Бора-Тайгада чеди чыл школазы 1953—1954 өөредилге чылының бирги улдунунуң түннелин үндүрген.

Школаның башкылары өөредилге чылының бо эрткен улдунунда өөреникчилерге ханы билиглерни шиңгээтирер дээш багай эвес ажылдаанар. Бүгү өөреникчилерниң 16-зы «5» демдектерлиг, 74-түү «4», «5» демдектерлиг болган.

Ынчалзажок өөреникчилерниң өөредилге-кижизидилгезинге чамдык кижизидикчи башкыларның талазындан кичээнгей кончуг сула болган.

Школаның көргүзүг материалдары ам-даа четче эвес. Башкылаашкынның деннели куду. Башкылар ортузунга дуржулга солчуушкуну организастатынмайн келген. Школада комсомол организациязының болгаш пионер дружиназының ажылынга кичээнгей чогуур негелдезинге четпейн турар.

Мынчангаш чаа эгелеп кирген ийиги улдунда шупту өөреникчилерниң багай демдек чок, долу өөредилгези дээш башкыларның талазындан чөп башкарылгалыг, күжениишкинниг ажылды чорудары, а ада-иелерге, өөреникчи уругларынга таарымчалыг байдалдарны тургузары, оларже хайгааралды шыңгыырадыры эргежок чугула.

АДА-ИЕЛЕР-БИЛЕ ХАРЫЛЗААНЫ ДЫНЗЫДАР

Чөөн-Хемчик районнуң Сталин аттыг колхозта эге школа бо өөредилге чылының бирги улдунунда чүгээр чедиишкиннерлиг болган.

Школа башкылары өөреникчилерге быжыг билигни бээр дээш биче эвес күжениишкинниг ажылдаанының түннелинде, 31 өөреникчилер «4», «5» демдектерлиг болган.

Өөреникчилер Шулун-оол, Күзенмаа, Дырыжык, Ира, Зина, Ооржак олар бүгү эртемнерге «4», «5» демдектерлиг болуп, эки түннелди көргүскеннер.

Ынчалзажок, чедиишкиннер-биле чергелештир четпестер бирги улдунда хөй болган. Чамдык башкылар кошкак өөредилгелиг өөреникчилер-биле немелде кичээлдерни чогуур негелдезинге чедир организаставайн турарындан чамдык класстарда багай демдектерниң саны хөй.

Ол ышкаш школа башкыларының ада-иелер-биле харылзаазы сула. Чамдык ада-иелер: Оттук-оол, Чысынмаа, Конгар, Чашкаадай, Калчан олар уругларының өөредилгезин хайгаарап сонуургавас, харын уругларының өөредилгези чүгле башкыларга хамааржыр, а ада-иелерге хамаарылга чок дээр хөөннүг шын эвес бодалдарын илередип турарлар.

Ам сорулга болза, өөредилге-кижизидилгелиг ажылдың шынарын бедидип, өөреникчилерге ханы быжыг билиглерни бээр дээш, школа башкылары күжениишкинниг ажылдаар, ада-иелер-биле харылзааны дынзыдар.

В. И. Лениниң болгаш И. В. Сталинның мавзолейинче ажылчы чоннарның киреринің дугайында

1953 чылдың ноябрь 17-ден В. И. Лениниң болгаш И. В. Сталинның мавзолейинче ажылчы чоннарның киреринің эгелээр.

Мавзолей вторник хүннерде 12 шактан эгелээш 15 шакка чедир, среда, четверг болгаш суббота хүннерде — 17 шактан эгелээш 20 шакка чедир, база воскресенье хүннерде — 12 шактан эгелээш 17 шакка чедпр ажык турар.

Мавзолейже ажылчы чоннарның кирилдезин чурум-биле мынчаар түр доктаадып турар: Мавзолейже Москва хоорайның ажылчы чоннарының кирилдезин ажылчы чоннар депутаттарының район Советтериниң күүскомнарын дамчыштыр, киреринің хүнүн айыткан билеттер ёзугаар организастыг чурум-биле чорудар. Өске хоорайлардан болгаш областардан Москва хоорайже албан ужуру-биле командировкалап келгеннерниң, а ол ышкаш шөлээлеп, экскурсиялап келгеннерниң мавзолейже кирилдезин чогуур министерстволарны, ведомстволарны болгаш хөй-ниити организацияларын дамчыштыр организастаар.

ПАРТИЙЖИ АМЫДЫРАЛ

Колхоз бүдүрүлгезинге коммунистерниң киржилгезин күштелдирер

СЭКП ТК-ның сентябрь Пленуму көдээ ажыл-агыйны улам ынай хөгжүдериниң херээнге коммунистер мурнакчы киржирин дааскан. Ындыг турбуже, Эрзин районнуң чамдык колхозтарында коммунистерниң иштинден колхоз бүдүрүлгезинге башкарыкчы күш болур рольду ойнавайн турар кижилер бар.

«Коммунизмче орук» колхозта партия эрге организациязының коммунистери эштер Амыр-Чыргал, Белчээ олар колхозтуң ажыл-агыйынга эң багай киржип, күш хүнүнүң минимумун күүсетпейн турарлар. Коммунист эш Томун бо чылдың 8—9 айларында колхоз бүдүрүлгезинге шуут киришпээн. Коммунист эш Мыдынмаа партия организациязының, колхоз баштаар черинин чөпшээрели чокка район төвүнче көжүп чоруткан.

Бо колхозта партия организациязы (секретары эш Шожулчап) коммунистериң колхоз бүдүрүлгезинге бүрүн киржилгезин болгаш үлегерлиг болур чоруун чедип албаан, бо талазы-биле чогуур политик-кижизидилгелиг ажылды чорутпайн, ажылдан ойталаар кижилер-биле шыңгыы демисешпейн турарын үстүнде фактылар көргүзер.

Ол ышкаш «Чаа орук» колхозта партия организациязының 4 коммунистери эрткен чылын күш хүнүнүң минимумун күүсетпээннер. Бо чылдың сөөлгү айларында 6 хире коммунистер күш хүнүн күүседип ап шыдаваан.

Моон соңгаар коммунистерниң колхоз бүдүрүлгезинге идепкейлиг киржилгезин чедип алыры, оларны ажыл-агыйның харыысалгалыг участоктарынга быжыглаары негетинер.

В. ТҮМЕТЕЙ.

Колхозта политшкола

Чөөн-Хемчик районнуң «Коммунизмче орук» көдээ ажыл-агый артелинде партия чырыдыышкынының четкизин бо чылын дыка калбак организастаан. Партияның политшколазында 15 дыннакчылар, партия төөгүзү өөренирин бирги чылдың бөлүмүнде 13 кижи, партия төөгүзү өөренириниң ийги чылдың бөлүмүнде 19 кижи өөренип турар болгаш комсомолдуң эге бөлүмүнде 21 кижи өөренип турар.

Ук бөлүмнер ноябрь 5-ке чедир тус-тузунда 6 удаа кичээлдээн. ССРЭ-ниң Дээди Соведениң V сессиязынга эш Г. М. Маленковтуң чугаазын, ССРЭ бюджединиң дугайында хоойлуну, СЭКП ТК-ның Пленумунга эш Н. Хрущёвтуң илеткелин болгаш СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунуң доктаалын өөренип доозуп турар. Бөлүмнерниң дыннакчылары лекцияларны кичээнгейлиг дыннап, өөренип эрткен материалдарын конспектилеп, эки шиңгээдип ап турарлар.

М. ООЛЧУКАЙ.

Пропагандистериниң семинары

Чоокта чаа Сарыг-Булуң суурга Эрзиниң партия райкому районнуң бүгү пропагандистериниң семинарын эрттирген. ССРЭ-ниң көдээ ажыл-агыйын улам ынай хөгжүдер хемчеглер дугайында партияның Төп Комитединиң пленумунуң доктаалын болгаш эш Хрущёвтуң илеткелин партия чырыдыышкынының четкизинге өөренирин канчаар организастаар дугайында илеткелди семинарга чугаалашкан. Анаа ССРЭ-ниң Дээди Соведениң бешки сессиязының материалдарын пропагандистер база өөренген. Семинарның түннелинде бүгү делегейниң амгы байдалынык дугайында лекция болган. Илеткелдерин болгаш лекцияны СЭКП райкомунуң секретары эш Лэмажап агитация болгаш пропаганда килдизинин эргелекчизи эш Яндаа, партия, профэвилел, комсомол организацияларының килдизиниң эргелекчизи эш Сам олар кылганнар.

А. ДАМДЫН.

Башкыларның өөредилгези

Кызыл районнуң Баян-Колда чедиг чылдың орус болгаш тыва ийи школаларының башкыларының өөредилгези эки тургустунган. Партия төөгүзү өөренириниң талазы-биле башкыларның бөлүмүнде 18 кижи өөренип турар. Бөлүмнүң пропагандизи эш Тришкавёв бодунуң ажылынга болгаш дыннакчыларга негелдени күштелдирген. Өөренир темага беседаны ол аажок билдингир, теория талазы-биле бедик деннелдиг колхозтуң амыдыралы-биле сырый холбаштырып эрттирип турар.

Бир темага кичээлди эрттиргеш, дараазындагы кичээлдерге дыннакчыларның билиин пропагандист хынап турар. Дыннакчылар Маслова, Петрова, Буговцева, Ананьева. Опай болгаш оон-даа өскелер дыка хынамчалыг өөренип, материалдарның утказын эки шиңгээдип ап турарлар.

К. ХЕРТЕК.

Агитация ажылын дыңзыдары негетинип турар

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Төп Комитединиң сентябрь Пленумунуң төөгүлүг шиитпирлерин бистиң чурттуң улустары ажыл-херектиң дайынчы программазы кылдыр хүлээп алгаш боттандырып турар. Ынчаарга Сүт-Хөл районнуң Хөр-Тайгада Сталин аттыг колхозтуң партия эге организациязы ол доктаалды колхозчуларга таныштырар ажылды ам-даа эгелеваан.

Партия эге организациязының секретары эш В. Даваа агитаторларның ажылын багай удуртуп турар. Эш Даваанның бодунуң чугаалап турарын ёзугаар алырга, колхозта 21 агитатор санатынып турар, пленумнуң доктаалын олар каш кижиге таныштырган дугайында медээзин аңаа кым-даа эккеп бербээн, оларбиле ол моонга ужурашаан болуп турар. Партия организациязы агитаторлаар кижилерниң чүгле дамзызын кылган боордан башка, оларны чаңгыс-даа удаа чыып, хурал-суглаазын эрттирбээн.

СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунуң доктаалын чоннуң ортузунга тайылбырлап, ону амыдыралга боттандырарынче колхозчуларның бүгү күштерин мобилизастаар, партияның айтыышкыннарын күүседиринче угланган боттуг хемчеглерни партия организациязы ажылдап кылыр ужурлуг.

Д. СЮРЮН-ООЛ.

Чон ортузунга лекциялар

Эрзиниң ырак сумузу Нарында лекторлар катыжыышкыны эки ажылдап турар. Көдээ лекторийде шыырак билиглиг башкылар, эмчилер, көдээ ажыл-агыйның тускай эртемниглери, партия, комсомол организацияларының активчилери хаара туттунган. Чыл эгезинден бээр лекторлар янзы-бүрү темаларга дөртен ажыг лекцияларны 2500 хире кижиге номчуп бергеннер. Ылангыя СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунуң доктаалы үнгенден бээр лекторлар боттарының ажылын чаа сорулгаларга таарыштыр эде тургускан болгаш пленумнуң доктаалының бөлүк-бөлүк аайы-биле лекцияларны болгаш беседаларны кылып турар. Пленумнуң материалдарын колхозчу малчыннарга өөредип, тустус малчын кижинин ажылынын чижээ-биле, чедип алыр сорулгалары-биле дүүштүрүп турар. Лекторларның удуртукчузу эш Нурсат лекторлар Моляков, Нопту болгаш өскелер-даа чонга лекцияны дыка билдингир кылдыр номчуп берип турар. Оларның лекция бүрүзү ажыл-ишчилерге кижизидикчи, мобилизакчы шинчилиг болуп турар.

Чоок ортузунга лекциялар

Эрзиниң ырак сумузу Нарында лекторлар катыжыышкыны эки ажылдап турар. Көдээ лекторийде шыырак билиглиг башкылар, эмчилер, көдээ ажыл-агыйның тускай эртемниглери, партия, комсомол организацияларының активчилери хаара туттунган. Чыл эгезинден бээр лекторлар янзы-бүрү темаларга дөртен ажыг лекцияларны 2500 хире кижиге номчуп бергеннер. Ылангыя СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунуң доктаалы үнгенден бээр лекторлар боттарының ажылын чаа сорулгаларга таарыштыр эде тургускан болгаш пленумнуң доктаалының бөлүк-бөлүк аайы-биле лекцияларны болгаш беседаларны кылып турар. Пленумнуң материалдарын колхозчу малчыннарга өөредип, тустус малчын кижинин ажылынын чижээ-биле, чедип алыр сорулгалары-биле дүүштүрүп турар. Лекторларның удуртукчузу эш Нурсат лекторлар Моляков, Нопту болгаш өскелер-даа чонга лекцияны дыка билдингир кылдыр номчуп берип турар. Оларның лекция бүрүзү ажыл-ишчилерге кижизидикчи, мобилизакчы шинчилиг болуп турар.

Д. СЮРЮН-ООЛ.

СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунуң доктаалын күүседиринге профэвилелдиң ролюн бедидер

Көдээ ажыл-агый болгаш белеткелдер ажылдакчыларының профэвилел обкомунуң пленумунга СЭКП Төп Комитединиң сентябрь Пленумунуң доктаалын амыдыралга боттандырар талазы-биле профэвилел организацияларының сорулгаларының дугайын чугаалашкан. Пленумга бо айтырыг талазы-биле илеткелди областың көдээ ажыл-агый болгаш белеткелдер эргелелиниң начальнигиниң оралакчызы эш Иванов кылган.

Социалистиг көдээ ажыл-агыйны улам ынай хөгжүдер хемчеглер дугайында Төп Комитеттиң Пленумунуң доктаалынга сорук кирген ажыл ишчилериниң социалистиг чарыжын калбартырынга, ону бедик түннелдерлиг болдурарынга профэвилел организациялары элээн ажылдарны чорутканын илеткелчи демдеглээн. Областың совхозтарының болгаш МТС-териниң аразында шилчиир кызыл тук тургустунган. Күрүнеге көдээ ажыл-агый продуктулары дужаарынга совхозтар талазы-биле «Элегес» бирги черни эөлеп турар, Сарыг-Сеп МТС-тиң коллективи шилчиир кызыл тукту сөөлгү ийи кварталдарда улаштыр быжыг тудуп келген.

Моон-биле кады улуг четпестер барын илеткелчи болгаш пленумга санал бергеннер тодаргай фактыларга илередип турган. Ниитиниң малын өстүрер, оон продуктулуун бедидер айтырыгта профэвилел организацияларының киржилгезин пленумдан дыка четпес деп көрген. Бии-Хем районда «Кызыл тараачын» колхозтуң саанчызы эш Пестова чүрт инектериниң чылда 1305 литр сүттү ортумаа-биле ап турда, Чаа-Хөл районнуң колхозтары чүгле 300 литрни саап ап турар. «ҮТКА-ның 25 чыл ою» совхозта малчын эш Балажык кадарган хоюнуң баш бүрүзүнден 2 килограмм 400 грамм дүктү кыргып ап турда, Сүт-Хөл районда «Большевик» колхоз чүгле 800 ажыг граммны ап турар. Бо бүгү болгаш өске-даа фактылар болза, мурнакчыларның дуржулгазын калбартыр ажыл, хожудангайларны оларның деннелинге бедидери дээш демисел багай боттанып турарынга херечи болур.

Чамдык колхозтардан ангыда областың чер ажылында улуг четпестер бар. Тараа культураларының дүжүдү дыка куду болуп уламчылавышаан. Картофель, ногаа бүдүрүлгезин хөгжүдерин партия болгаш чазак чугулага көрүп турда, областың Эрзин, Өвүр районнары бо чылын чангыс гектарны-даа тарываан, Кызыл районнуң 10 колхозтарындан чүгле 3 колхоз эвээш ногаа тараан, а олар шоолуг эвес дүжүттү алган.

СЭКП Тыва обкомунуң VIII пленуму келир чылын областа картофель тарылгазын мүң гектарга чедир өстүрерин көрген, а үрезин белеткээриниң айтырыы шиитпирлетинмээн.

Кандыг-даа ажылдың чедиишкиниг болуру хынамчалыг белеткелден болгаш боттуг удуртулгадан кол хамааржыр. Дүжүттү бедидериниг бистиң колхозтарывыс удобрениелерни багай ажыглап турар, чайгы болгаш кускы-пер, янзы-бүрү чыл шынары куду болбушаан. Келир чылдың тарылгазынга ангыс аңдарар керээлиг хүлээлгезин областың МТС-тери чүгле 61 хуу, чер аңдарарын совхозтар 40 хуу күүсеткен. Моорукту пленум профэвилел организацияларының ажылынга холбаштыр дыка четпес деп санаан. Колхозтар үрезин уруушкунун октябрь төнчүзүнге чедир чүгле 62 хуу, совхозтар 74,5 хуу күүседип турар.

Совхозтарда болгаш МТС-терде профэвилел организацияларының политмассалыг кижизидилге ажылында улуг четпестер бары плечумга илерээн. Хана солуннары чүгле таварылга болуп эренгей материалдарлыг үнүп, политехниктиг бөлүмнер организастатынмаан, бүдүрүлге хуралдары болбайн, социалистиг чарышты четпес калбартып, оон түннелдерин чогуур өйүнде үндүрбейн турар. Моон уламындан 1953 көдээ ажыл-агый чылының дүргузунда областа бүгү тракторларның 13,5 хуузу кандыг-даа ажылдарга киришпээн, октябрьның баштайгы 10 хонуунда шак ындыг янзы-бүрү чылдагаан туттунуп ажылдаваан тракторлар 59 хуу чедип турган.

Көдээ ажыл-агый болгаш белеткелдер ажылдакчыларының профэвилел обкомунун кошкак удуртулгазынга холбашкан шүүмүүлелдер пленумга шыңгыы көдүрлүп турган. Чалаана МТС-тиң чолаачызы эш **Зайцев** кижизидилге, ылангыя кадрлар-биле ажылда четпестерни илереткен. Үр стажтыг кызымак механизаторлар бар-даа болза, курстар, политехниктиг бөлүмнер организастатынмайн турарындан оларның билии совет техниканың амгы хөгжүлдезин хандырып шыдавайн турар. Кадрларны өөредириниг сагыш салбас, чүгле хүннүң ажылын бодаар чорук кедизи баргаш «согур кижини эзимден ыыштап эккел» дээни-биле дөмей апаарын эш Зайцев чижектер-биле көргүскен.

Бии-Хем МТС-тиң механиги эш **Висляев** бодунуң саналынга области дүжүттүн чавыс болуп турары МТС-терниң ажылындан кол хамааржырын айытпышаан, аңаа колхозтарның суггарылганы багай чорудуп, ылангыя удобрениелерни калбак эвес ажыглап, үрезинниң үнүштүг шынары дээш демиселдиң кошкаан онзалап айыткан. «ҮТКА-ның 25 чыл ою» совхозта профэвилел организациязының даргазы эш **Татарников** совхозтуң дирекция черинден ажылчыннарның чурттарга амыдыралынче кичээнгей салбайн турарын шыныг шүүмүүлээн. Малчыннарның хөйү амга чедир-ле самдар кидис өглерде хевээр, ажылчыннарга туткан 4 аал ишти чурттаар бажында 14 өг-бүле туруп турары таарымчалыг эвес.

Шагаан-Арыгда нефть базаның склад эргелекчизи эш **Сергеев** бодунуң саналынга профэвилел обкомунуң пленумунга амгы демдеглетинип турар четпестерни улам тодаргайлавышаан, шиитпириниң күүселдези дээш демисешпес, амыдыралдан хоорук байдалдыг удуртулга профэвилел обкомунда база областың көдээ ажыл-агый болгаш белеткелдер эргелелинде үргүлчүлевишаанын демдеглээн.

Пленумга шупту 11 кижи санал берген. Олар профэвилел организацияларын обкомнуң багай удуртуп, политик-кижизидилге, культура-массалыг ажылдарның куду деннелдиг болуп турарын, социалистиг чарыштың бедик көргүзүглери, мурнакчы дуржулганы калбартыры дээш демиселдиң кошкаан шыңгыы шүүмүүлеп турган.

Көдээ ажыл-агый болгаш белеткелдер ажылдакчыларының профэвилел обкомунуң пленуму чугаалашкан айтырыг талазы-биле тодаргай доктаалды хүлээп алган.

Хүлээлгелерин эрестиг күүседип турар

СЭКП Төп Комитединиң сентябрь Пленумунуң доктаалын танышкаш, облпотребсоюзтуң автотранспорт конторазының коллективи чаа, улам бедиткен хүлээлгелерни алган. Кызымак күш-ажылдың түннелинде коллектив бүдүрүлгениң сан-хөө планын 105 хуу чедирер дээнин 111 хуу, чүк сөөртүрүнүн тонна-километр планын 104,8 хуу күүсеткен.

1951 чылда бодунуң автомашинаы-биле капитал септелге чокка 100 мүн километрни эрткен коммунист эш Кавалев, ынчаарда хүлээп алганы чаа машинаы-биле 149200 километрни капитал септелге чокка эрттишаан, бүдүрүлгеге 16 мүн рубльди камнап берген. Ындыг организакчылар коллективтиң чоргаарланыкчылары болуп хөйү-биле илереп турар.

Чолаачы Буряков онаалдазын 213 хуу күүсеткен, ол септелге талазы-биле бүдүрүлгеге 8700 рубльдиг камналгазын берген. Планын 171 хуу күүседип, 9800 рубльдиг камналгазын берген эш Распевин, оон куду эвес көргүзүглүг эш Тарасов ышкаш ак-сеткилдиг чолаачыларны хөйү демдеглеп болур.

И. ТОРЖУ.

ПРОПАГАНДИСТЕРГЕ БОЛГАШ АГИТАТОРЛАРГА ДУЗАЛАМЧЫ

Пропагандада догматизмге болгаш шээжилээр чорукка удур

Бистиң улузувустуң бурунгаар, коммунизмче шимчээшкининиң эң чугула негелделериниң бирээзи болза партияның бүгү идеологтуг ажылын улам ынай бедидери, партия болгаш совет кадрларны идей-политик талазы-биле өстүрери, ажылчы чоннарны коммунистиг ёзуга кижизидери болур. Миллион-миллион совет кижилериниң медерелдиг чогаадыкчы ажыл-чорудулгазындан коммунизм өзүп тыптыр. Социалистиг идеология—Коммунистиг партияның революстуг чаартыкчы ажыл-чорудулгазында оон күүлүг чепсээ, коммунистиг тургузуушкуннуң сорулгаларын шиитпирлээринге совет улустуң бүгү чогаадыкчы энергиязын мобилизастаар болгаш.

Коммунизм тургузуушкунунуң херээнге, бистиң улуг херээвистиң ёзузунга ажылчы чоннарны кижизидеринче бүгү идеологтуг ажылды чагыртырының эргежок чугулазын партия айтып турар. Амыдыралдан, партияның болгаш күрүнениң мурнунда турар тодаргай сорулгалардан хоорулчак ангыланган идеологтуг ажыл чок болгаш турбас-даа ужурлуг. Массалар ортузунга чорудар политиктиг кижизидилге ажылы эренгейлээр болгаш колдуундалаар чорукка эптежип шыдавас. Коммунистиг тургузуушкуннуң херээнге ол ажыл кайы хире дузалап турар болдур, оон чедиишкиниериниң дугайын оон-биле үнелеп көөр апаар. Партияның, күрүнениң, улустуң мурнунда туруп турар перспективтиг-даа, үе-үелериниң-даа сорулгаларындан идеологтуг ажылдың ут-ка-шынары хамааржыр.

Марксисчи-ленинчи теорияны тоонча чок көөр чорук болза кызыы думчук-боралаар чорукка, ажылдакчыларның практиктиг ажыл-чорудулгазынга оларның перспективазын чидирер чоруунга чугаажок таварыштырар. Партияның мурнунда турар ниити сорулгалар-биле, коммунизмниң тиилелгези дээш партияның демисели-биле бодунуң хүн-бүрү практиктиг ажыл-херектерин холбаштырып билбес ажылдакчылар думчук-боралаар, ажыл карак-ажыттаар кызыы кижилер болуп дедир төрүттүнер, бодунуң практиктиг ажылын саидарадып, буураашкынга чайлаш чок таваржыр.

* * *

Партияның идеологтуг ажылының чугула участогу пропаганда болгаш агитация болур. Пропаганданың болгаш агитацияның утка-шынарында четпестер идеологтуг ажылдың өске участоктарынга багай саңлдарны чедирер.

Парлалга болгаш аас пропагандазында кол четпестериниң бирээзи болза, солуннарда болгаш сеткүүлдерде парлатынып турар теоретиктиг пропаганда үүлдериниде, а ол ышкаш аастың лекцияларында база илеткелдериниде материалдарны шүүмүүлел чокка, шээжилеп алыышкын ёзугаар ушта бижиирининиң догматиктиг арга болуп турар.

Догматизм болгаш доктаадып шээжилээшкин марксизм-ленинизмни пропагандалаарының херээнге улуг хораны чедирип, Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың политиказын бистиң кадрларывыстың шын билип алырынга моондак болуп турар.

Төөгүлүг кайы-бир тодаргай үеби-дилдарда шын турган кандыг-бир теоретиктиг түннелдерни амыдыралдың бүгү таварылгаларынга ёзу барымдаалап ол-ла ояар хереглеп турар чоруктан догматизм хаая эвес үнүп турар. Херек кырында материалдарны көргүзүп чугаалаарда төөгүлүг болуушкуннарның ханы анализин кылбайн, марксизм-ленинизмниң номналдарын партияның сайзырадыкчы ёзу-биле хереглеп турарын көргүспейн, чаа лозунгуларның тыптып кээп турарының, тактиканың өскерлип турарының чылдагааннарын илередип ажытпайн турар чоруктар бар.

Марксизм-ленинизм—догматизмге удур эптеш чок демиселчи. Ол бодунуң революсчу-шүүмүүлекчи бодалсеткили-биле теорияның судур-номналче шилчий бээрин, өлүгленчек дүрүмнериниң азы догматиктиг дожалган бодалдарының чыындызы болу бээрин көөр хөнү чок. Пролетариаттың эртем мировоззрениези—дайынчы өөредиг, ол кезээде сайзыракчы, чогаадыкчы, революсчу шинчилиг болур деп үүлдү марксизм—ленинизмниң классиктери кезээде барымдаалап чораанар. Марксизм—догма эвес, а ажыл-хереки чорударда удуртулга болур.

Марксизм-ленинизмниң улуг күүжү үүдел дизе, бойдустун, ниитилелдиң хөгжүлдезиниң хоойлуларын оон шын илередип турарында, херек кырында бар үүлдериниң хөгжүп турары-биле көрдүнген маргылдаажок фактыларын кезээде барымдаалап, амыдыралдың ханы шынын илередип турарында болур.

Теория биле практиканың органиктиг харылзашкаа марксизм-ленинизмге мөзү-шынар болуп турар. Теорияның болгаш практиканың чаңгыс аайы анаа сайзыракчы, мөзү-шынарны шынавы-ла берип турар. Партияның практиктиг ажыл-чорудулгазының базым бүрүзү марксизм-ленинизмниң теориязын ханы билиринге чөленип турар. Партияның практиктиг, революстуг ажыл-чорудулгазы-биле холбаштыр марксизм-ленинизмниң теоретиктиг түннелдери болгаш номналдары хынатынар.

Марксизм-ленинизмге массаларның төөгүлүг дуржулгазы, пролетариаттың ангы демиселиниң дуржулгазы социализм тургузуушкунунуң дуржулгазы түннетинип, амыдыралда төрүтүнүп турар бүгү-ле чаа, деп-шилгелиг үүлдер илеретинип турар. Марксисчи-ленинчи теория-биле чепсегленген партия бурунгаар бүзүрелдии-биле көрүп турар болгаш ол бүзүрелди миллион-миллион совет кижилериниң медерелинче киирип, орукка тыптып келир бүгү бергелерни ажып эрттер, салган сорулгаже база ону чедип алырынче дидимибиле баар дугайында оларны өөредип турар. Партияның аштырбас күжү чогум-на шак ында.

Марксизм-ленинизмниң чогаадыкчы мөзү-шынары партияның ол идейлиг байлаан чогаадыкчы ёзу-биле өөренирин база айтып турар. Партия коммунистерни ангы-ангы формулалар база цитаталар доктаадып алзын деп эвес, Маркс—Энгельс—Ленин —Сталиннын уламна тиилеп, делегейни чаартып турар революстуг өөрединиң ханы утка дөзүн шиңгээдип алзын деп өөредип турар. Марксисчи-ленинчи теория-биле чепсегленири дээрге, амгы үениң херек кырында болуп турар чуруктарының барымдааларын эртем ёзугаар түннеп, олардан шын түннелди кылып, база оларны практиктиг ажыл-чорудулгага мергежилдиг ажыглап билири болур.

Бистиң дыка хөй-ле пропагандистеривис аас болгаш парлалга пропагандазын чорударда школачы шээжилекчи методка болган чок-ла алзып турар деп үүвени идеологтуг ажылдың практиказы көргүзүп турар. Чамдык пропагандистер чугула марксисчи эртемниң теоретиктиг түннелдерин ажыл-херекке дузалыг кылдыр тодаргайы-биле тайылбырлаар дээнде шээжилеп алган формулировкаларын цитаталап туруп бээрлер. Доктаадып шээжилээр чорук марксисчи-ленинчи теорияны сайзырадыкчы ёзу-биле өөренирингe моондак болуп турар.

Цитата сүрер чорук болза аас-биле азы парлалга дамчыштыр пропагандалаар дээн чугула материалының мурнунга пропагандистиң шенчок кошкаан көргүзүп турар. Ындыг пропагандистерниң киргени эмге-хаяажок хөй цитаталары өөренир дээн айтырыгларны диригдингир кылдыр чугаалаарын боттары-биле солуп, өөренирниге чугула материалдарның амыдыралдан шуут-ла хоорук болурунга чедирип турар.

Бижээн пропаганда үүлдериниге, лекцияларга, беседаларга он-он цитаталарны киирип турарының таварылгалары ховар эвес. Бир цитатаны ажыглаанының соон дарый кандыг-даа харылзаа-холбаа чокка, кандыг-даа таарымчалыг херек чокка өске цитаталарны улай-улай киирип туруп бээр чоруктар бар.

Чижек кылдыр партияның Одесса обкомунуң секретары эш Готтун «И. В. Сталин эртемниң хоойлуларының объективтиг характериниң дугайында» деп, бо чылдың апрель айда «Знамя Коммунизма» солунга үнген лекция-үүлүн, а ол ышкаш партияның Ставрополь райкомунун лектору эш Попиктиң «Өртемчейниң базы оон хоойлу ёзугаар болур норуктарының билдинип болуру» деп 1952 чылдың декабрьда «Ставропольская правда» солунга үндүрген үүлүн киирип болур. Ол ийи үүлдер чүгле цитаталар-биле долдунган, а ында авторларның боттарының бижип киирген чүвези барык-ла чок болган.

Ниитизи-биле, цитаталап, янзы-бүрү авторитеттиг үндезиннерни айтып болбас деп бодаар болза шын эвес болбайн аан. Цитаталарны черле ажыглап болур. Бүгү-ле хереки ужуру үүдел дизе, цитаталарны чогум-на киирип болур черлерин тып хереглээринде болур.

Цитаталарны таарымчажок ажыглаарының чижээнге үстүнде сагындырганывыс эш Готтун лекциязының хөй санныг цитаталарының бирээзин айтып болур. Ол лекцияда Ленинниң сөстери кылдыр дараазында цитатаны киирип турар: «Хоойлу дээрге универсумнуң шимчээшкининде эң-не кол үүлдү илередири болур». Бо чижектиг цитата болза, бирээде, таныжып көрүп турар айтырыгны шиңгээдип алырын канчап-даа чиигетпес, а харын-даа, ону билип алырын бергедедир база, ийиде, бо эртемзиг тодарадыганы В. И. Ленинге тудуп бижээш, автор частырыг кылган. Шынында ол сөстерни Гегельдиң «Логика эртемин» конспектилеп тургаш Ленин Гегельдин сөстери кылдыр бижээн.

Чоокта чаа «Красноярский рабочий» солунга доцент В. Голосовтун «Коммунистиг партияның хүрээлениниң чаңгыс эви база сырый катышканы болгаш оон удуртулгазы—партияның быжыының болгаш дайынчы аргалыының эң чугула үнер дөзү» деп лекциязының кызырган стенограммазы парлатынган. Бодунун лекциязынга автор пролетариаттың диктатуразы дээш демиселдиң үезинде партияның сорулгалары үүдел деп үүлдү бөдүүн болгаш билдингири-биле чугаалаарының орнунга, дараазында шоолуг билдинмес формуланы киирип турар: «Объективтиг процесстерни сайзыраар болгаш өлүм чок болур кылдыр шын көргүзер, ону барымдалааш, ажылчын ангының шимчээшкининиң сайзыралының угланыышкынын болгаш сорулгазын, оон ниити оруун, күштериниң деңзигүүрүнүн мүн үезинде эң улуг түннелдерни чедип алырынга ниити уг-шиин тодаргайлаар, ажылчы массаларны оларның шимчээшкининиң сорулгаларын чедип алыр дээш демиселче организастаар—революстуг ажылчын партияның чугула сагыш салыышкыны шак ындыг». Ындыг шоралгактыг дыл-биле бижээн лекциядан номчукчу ажыкдузаны алган деп бодаан-даа херээ бар деп бе аан.

Челябинск хоорайның Совет районунда бир бөлүмнүң пропагандизи «Ленинизмниң үндезиннериниң дугайында» болгаш «Ленинизмниң айтырыгларынга» деп И. В. Сталинның ажылдарының талазы-биле бодунуң консультациязын: догма, ренегат, ортодокс, филистер, политиканство, резинзиг резолюция болгаш саң-хөө олигархиязы... дээн ышкаш сөстериниң ужур-утказы эренгейлеп тайылбырлаары-биле тургускан. Ынчан бөлүмнүң дыннакчылар-

СОВЕТ ТУРГУЗУГ

Көдээ Советтиң сессиязын эки белеткелдиг эрттирер

Барыын-Хемчик районнуң Аянгаты көдээ Совединиң VIII сессиязы ында «Комсомол 30 чыл ою» колхозтуң мал кыштаглаарынга белеткел дугайында колхоз даргазы эш Соскур-оолдуң, улус өөредилгезиниң доктаамал ажылдаар комиссиязының даргазы эш Калгак-Хүреннің илеткелдерин дыңнап, чугаалажып көөр турган.

Сессия бодунуң мурнунда салдынган сорулгаларын чөп-шын шиитпирлеп, бар четпестерни илередип шыдаваан. Сессияга депутаттар Дергилээр, Казаков олар эзирик келгеш, оон ажылынга киржир хамаанчок, харын шаптык каткан. Көдээ Советтиң секретары Бораштаанны үш удаа чалааш, келдирип чадашкан. «Барбас мен, ажылдавас мен» деп ол харыылаан.

Сессия ындыг организас, корумчурум чок өгелээн. Сессияның даргазынга көдээ Советтиң даргазы эш Өлчейни «чавыс билиглиг кижи мен» деп өйталап турбуже-ле соңгаан. Бирги айтырыг талазы-биле эш Соскур-оол илеткел кылгаш, каш сан-түкнер чугаалааш, четпестериин чылдагаанын, оларны узуткаарышкын арга-методун-даа чугаалавайн олуруп алган. Санал берген эштер Очур, Авыда олар көдээ Советтиң даргазы эш Өлчей, колхоз баштаар черинин даргазы эш Соскур-оол олар мал ажылын удуртпайн, харыысалга чок ажылдап турарын, сларның үргүлчү арагалаар чоруун илередип шүгүмчүлээннер. СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунуң көдээ ажыл-агыйны, ылангыя мал ажылын сайзырадыр дугайында доктаалын эштер Өлчей, Соскур-оол олар удуртулга болдурбайн, амыдыралга боттандырар дээш ажылдавайн олуруп турарын сессияга буруу шаап көрген.

Бо чугула айтырыгны сессияга тургузарын эш Өлчей белеткээр ужурлуг турраш, белеткевээн ужурунда шиитпир төлевилели безин чок болган. Мурнундан гура-ла турган чаныыл ёзугаар, шиитпир төлевиделин сессия сөөлүнде кылырыбиле депутат эш Чамзыт-оолга дагзып каан. Депутаттарга бадылаттпайн, оларнын киржилгези чокка шиитпир үндүрүп болур бе?

Ийнги айтырыг талазы-биле илеткелчи эш Калгак-Хүрен кандыг-даа белеткел чок болган ужурунда илеткел кылбаан. Бо айтырыгны сессияга белеткээрин эш Бораштаан кылыр турган. Ук айтырыгның орнуна депутат эш Өктээ бодунуң ол хүлээлгезин канчаар күүседип турарын дыннаар-дыр деп эш Чамзыт-оол саналдаан. Сессия база ынчаар шиитпирлээн. Депутат эш Өктээ туруп келгеш, «белеткел чок кижи мен» дээш олуруп алган.

Сессияга чугаалажыр айтырыгларны баш бурунгаар, чогуур негелдеге белеткевес чорук кандыг-даа дуза чок, анаа-ла сессия эрттирген аттыг болурун Аянгаты көдээ Советтиң бо сессиязы көргүскен. Бо болза, ажылчы чоннуң идегелин күүсетпес, ажыл-агый болгаш культура тургузуушкунунуң айтырыгларынга сагыш салбас чорук болур.

Аянгаты көдээ Советтиң ажылында ындыг ёзу барымдаалаан, корумчурум чок байдалды Барыын-Хемчиктиң ажылчы чоннар депутаттарының район Совединиң күүскому бидир ирги бе?

Организас-массалыг ажылды экижидер

Тес-Хем районнуң Чыргаланды суму Совединиң VII сессиязы район Совединиң V сессиязының шиитпирин танышкан. Сессия бо чылдың эрткен айларының иштинде суму Совединиң ажылынга турган улуг четпестерни илереткен.

Суму Соведи сес айлар иштинде үүгле 4 сессиялар чыыдырган. Анаа депутаттар долузу-биле киришпейн, үргүлчү озалдап турганы-биле сессиялар чогуур өйүнде чыылбайн, сонгаарлатынып азы шуут болбайн турган. Болуп эрткилээн сессиялар куду деннелдиг болуп, ажылчы чоннар ортузунга организас-массалыг ажылдарның четпестерин өй-шаанда илеретпээн, тодаргай шиитпирлер үндүрбээн.

Ында Калинин аттыг колхозтуң ажыл-агыйынга удуртулганы суму Соведи багай боттандырып, колхозтуң баштаар чери-биле доктаамал харылзаа чок турган. Мооң уламындан колхозтуң ажыл-агыйында четпестер хөй. Колхозчулар ортузунга политик-массалыг, организастыг ажылдар кончуг кошкак болуп турар.

Суму Соведи план чок ажылдап турган. Советтиң доктаамал ажылдаар комиссиялары ажылдаваан. Депутаттар боттарының сонгутургаңы округтарның сонгукчуларының мурнунга чангыс-даа удаа отчёт кылбаан. Хамаатыларның киргени билдириишкин, хомудалдары ай-айыбиле харыылатынмаан. Сумуда хөй ургулдар ыелерниң дузаламчы акшазын суму Совединиң даргазы эш Хүлер-оол бодунга ажыглап, кашкаш хонуктарда улаштыр арагалап турган. Ол ышкаш сумуда школа, садыг ажылдарынга чогуур удуртулга, дузаламчы кылбайн келген.

Үстүнде айытынган четпестерниң кол үндезини болза, суму Совединиң даргазы эш Хүлер-оол, оон секретары эш Анай олар чоннуң идегелин ак-сеткилдиг күүсетпейн, советтиң ажылын, ында колхозту организас, ажыл-агый талазы-биле быжыглаарын, ажыл-агый, культура-тургузуушкунунуң айтырыгларын удуртпайн турганы болур. Эштер Хүлер-оол, Анай олар активке, ылангыя депутаттарга даянып ажылдавайн, харын-даа олардан хоорук турганнар.

Суму Совединиң ажылын дарый экижидерин, ажылчы чоннуң ортузунга организас-массалыг, политиктиг ажылдарны күштелдирерин сессия шиитпирлээн. Багай ажылдаан, чоннуң идегелин күүсетпээн эш Хүлер-оолду суму Совединиң даргазы хүлээлгезинден сессия хостаан болгаш оон орнунга депутат эш Дүктүг-оолду соңгаан.

К. ЧАМЫЯН.

Культура-чырыдыышкын ажылдакчыларының семинары

Эрзин районнуң культура-чырыдыышкын ажылдакчыларының хонук семинары болуп эрткен. Семинарга колхозтардың библиотекалар эргелекчилери, клубтар эргелекчилери, номчулга бажыңының эргелекчизи болгаш районнуң культура бажыңының, кинофикацияның ажылдакчылары киришкен.

Ажылчы чоннарның ортузунга, ылангыя көдээге агитация-массалыг ажылды чорударның арга-методтарының бирээзи словарьдан ол сөстерниң тайылбырын номчуп бээрге, өскелери бижип алган.

Чамдык консультантылар лекторларга болгаш пропагандистерге методиктиг дуза көргүскен болуп, оларның лекциялыг ажылынга көзүлдүр-ле утка-шынар чок үүлдер сүмелеп турарлар. Чиээлээрге, бо чылын июньда «Грозненский рабочий» деп область солунунга «Массалыг лекцияларны белеткээриниң болгаш эрттириниң аргазы» деп темага В. Корзуннуң лекциязын парлап үндүрген. Билиглерни пропагандалаарын чогаадыкчы ёзу-биле көөр деп үүвени бодунуң номчукчуларынга сүмелээриниң орнунга автор доктаадып шээжилээр чорукту сургап турар. Цитатаны хереглээриниң эргежок чугулазын айыткаш, автор «оларны башка шуут-ла лекторнуң чугаазындан шээжилеп доктаатса чогуур» деп бижээн. Оон ынай, бир эвес лектор дыннакчыларның кичээнгейин бодунче хандыдып шыдаптар болза, «ынчан чугула цитата материалдарны ол кандыг-даа хемчээлдигни номчуп черле болур» деп эш Корзун демдеглеп турар. Шынында ап көөрге, автор лекторларны шын эвес орукче итпишаан, оларга улуг ачылыг кижи болуксап турар.

Пропаганда ажылында доктаадып шээжилээр чорук болза марксизм-ленинизмниң классиктериниң аңгыаңгы чогаалдарының дугайында сүме хевирлиг брошюраларны үндүрериниче ном үндүрер черлерниң кедергей хандыкшып турарындан база көстүп кээп турар. Ол брошюраларның парлатынган саазыннарының хемчээли классиктерниң тайылбырлатырып турар чогаалдарының хемчээлинден безин чамдыкта хөй катап ажып тургулаар. Сүмелекчилерниң дылы болганчок-ла кургагхоозун болгаш өң-сүүзүн чок болуп турар. Ындыг сүмелекчилерниң бижээн «тайылбырлыг» чогаалы номчукчуның мурнунга кончуг ядыы болгаш харын чамдыкта хажыдыышкынныг болуп туруп келир. Ол аймактың брошюралары чоокку үеге чедир-ле ном садыгларын долуп келген. Олар шоолуг дуза чедирбейн, а харын-даа марксисчи-ленинчи теория-биле чепсеглениринин херээнге хора чедирип турганнар, үүге дээрге олар үндезин чогаалдарны, азы марксизм-ленинизм классиктериниң чогаалдарын, партиянын съездилериниң, конференцияларының, партиянын ТК пленумнарының доктаалдарын өөреринден кижилерни алаактырып турарлар.

Догматизм база доктаадып шээжилээр чорук эртем ажылында биче эвес нептерээн. Сөөлгү чылдарда камгалатынган диссертацияларның чамдыызы кандыг-бир айтырыгны ылап сайзырадыкчы ёзу-биле шинчилеп өөренириңге үндезилетинмээн болуп турар. Чамдык диссертантылар өскелерниң чогаалдарын ажыглап үндезилээн, допчулал хевирлиг, харын-даа кандыг-бир айтырыгның дугайында өнзы-бүрү чыындылар хевирлиг диссертациялар бижээш эртем-чадазын эң-не белен арга-биле чедип алырын оралдажып турарлар. Ол чорук ажыл-хереки билир тургаш, тодаргай проблеманы чогаадыкчы ёзу-биле ажылдап кылырындан белен болуру чугаажок, ынчанмыжа шак ындыг, нургулайында доктаадып шээжилээшкиннің диссертацияларының ажыктыг болбазы чугаажок.

Эң чугула үүл болза пропаганда ажылында төөгүге ийи-чаңгыс кижилерниң ролюнуң дугайында айтырыгны марксизмге удурланчак, идеалистиг тайылбырлаар чорукту узуткаарының эргежок чугулазының дугайында партиянын айтыышкыны болур. Ийи-чаңгыс кижилерге үүдүүрү удуртулганың коллективтиниң принцивинге өөрүлдежип турар болгаш партиянын, оон удуртукчу төвүнүң ролюн кудуладырынга, партийжи массаларның болгаш совет улустуң чогаадыкчы идепкейин чавызадырынга чедирер. Ийи-чаңгыс кижилерге үүдүүрү удуртукчу органнарның ажыл-чорудулгазының база партиянын болгаш күрүнеиң удуртукчу ажылдакчыларының углакчы ажыл-чорудулгазының бедик ужур-дузазын марксисчи-ленинчи ёзу-биле билириңге удур болуп турар.

Пропаганда ажылында теория-биле амгы үени харылзаштырарының айтырыын өөрүшкек ийи янзы-биле көөр чорук илереп турарын дуржулга көргүзүп турар. Тус-тус пропагандистер партия төөгүзүн революстуг болуушкуннарның чыл дансылалы, шагда эрткен хүннериниң төөгүзү ышкаш кылдыр айтып турар болгаш теоретиктиг түннел-бодалдарны, кажан оларның хереглээр хүннери мырыңай бо илден көстүп турда-ла, амгы үе-биле харылзаштырбайн ушта чугаалап турарлар. Оон ынай, амгы үе-биле холбаштырылга ийиги чергениң, душ болган фактыларын, «хүннүң агар-ичиги» дээр болуушкуннарын чыып көргүзери-биле кызыгаарлатынын каар ийикпе, азы теоретиктиг тайылбырлаашкынны ук өөреним турар теоретиктиг материалга шоолуг хамаарышпас практиктиг кызыы аар-саар херектер чугаалажыры-биле солуурунга өйлежип каар, шак ындыг таварылгалар база тургулаар.

Үүгле амыдыралдың бодун ханы өөренири база ону марксисчи-ленинчи теорияның бедиинден угаап билири пропагандадан доктаадып шээжилээр чорукту узуткаар, марксизм-ленинизмни чожап турнугуп калган формулалар эвес, харын ажыл-херекте боттанып турар кылдыр ханы болгаш тода көргүзер арганы бээр.

* * *

Амгы үеде партияның болгаш улустуң эң чугула сорулгазы болза ССРЭ-ниң хөгжүлдезиниң бешки беш чыл планын чедиишкинниг күүседири болур. Социалистиг экономиканы көдүрериниң база ажылчы чоннарның өзүп турар материалдыг болгаш культуралуг негелдерини хандырарының херээнде бистиң чуртувустуң кайгамчык улуг чедиишкиннери-биле чергелештир бисте өзүлдениң бергелери болгаш улуг четпестер бар деп үүве билдингир. Чижээлээрге, үлетпүрнүң хожудап турар бүдүрулге черлери,харын база бүдүн адырлары бисте ам-даа эвээш эвес, сандартай байдалда туруп турар дыка хөй колхозтар, харын-даа мырыңай көдээ ажыл-агый районнарында бар болуп турар.

Ажылчы чоннарның революстуг энергиязынга болгаш чогаадыкчы идепкейинге даянмышаан, партия болгаш чазак туруп турар четпестерни ажып тиилээр, узуткап чок кылыр дээш бүтү күжениишкиннерни салып турар. Партияның ол күжениишкиннери бистиң чуртувустуң улус ажыл-агыйының болгаш культуразының чаа көдүрлүүшкүнүнге, совет кижилериниң амыдыралының деңнелиниң улам ыңай көдүрлүүшкүнүнге чедирип кээри чигзиниг чок. Коммунистиг партияның сентябрь Пленумунуң салган сорулгаларын күүседирин бүтү хемчеглер-биле деткиири—бистиң пропагандистеривистиң бирги чергелиг хүлээлгези. Социализмден коммунизмче чоорту шилчилгениң херээнге партияның салган кол политиктиг болгаш экономиктиг сорулгаларын тайылбырлавышаан, бистиң бүтү пропаганда база агитация ажылывыс бешки беш чыл планын долдур болгаш ажыр күүседиринче совет улустуң чогаадыкчы күштерин мобилизастаар дээш демиселге бодунуң бүтү кичээнгейин мөөннээр ужурлуг.

Үлетпүрнүң болгаш көдээ ажыл-агыйның талазында ам-даа ажыглатынмаан кур күштер хөй. Бистиң пропагандистеривис болгаш агитаторларывыс бодунуң республликазының, крайының, облазының, районунуң, бүдүрүлге черинин, совхозунуң, колхозунуң амыдыралында байдалдарны ылап билириңге даянгаш, ол ажыглатынмаан кур күштерниң дугайын долу үнү-биле чугаалаар ужурлуглар.

Улус ажыл-агыйының бүтү адырларында бүдүрүлгениң кур күштерин илередип тыварының болгаш ажыглаарының эргежок чугулазының дугайын, камналганың чурумун шыңгыы сагырының дугайын, коммунистиг тургузуушкуннуң янзы-бүрү участоктарынга күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидер дугайын, продукцияның бот-үнезин чиигедиринин дугайын, күш-ажылчы сагылга-чурумну быжыглаарының дугайын, механизацияның деңнелин көдүрер болгаш өске-даа үүлдериниң дугайын пропагандистер болгаш агитаторлар, бистиң лекторларывыс база солуннарда болгаш журналдарда парлатынып турар пропаганда материалдарының авторлары чугаалаар ужурлуг. Үлетпүрнүң, көдээ ажыл-агыйның, транспорттуң, тудугнуң мурнакчыларының эки дуржулгазын пропагандалаарда, шүгүмчүлелди болгаш бот-шүгүмчүлелди калбартырда, социалистиг чарышты улам ыңай нептередирде партия болгаш совет организацияларга пропагандистерден болгаш агитаторлардан ангыда кым дузалаар боор ынчаш.

Бистиң пропагандавыстың болгаш агитациявыстың эң чугула сорулгазы болза Коммунистиг партиянын болгаш Совет чазактың иштики бөлүн даштыкы политиказын боттандырарынче совет кижилериниң энергиязын болгаш чогаадыкчы идепкейин уг-лаар төлээде, ажылчы чоннарга ол политиканы хүн-бүрү ханызы-биле тайылбырлап таныштырары болур. Амыдырал-биле, партияның болгаш күрүнеиң практиктиг сорулгалары-биле пропаганданы болгаш агитацияны органиктиг сырый холбаштырары пропагандадан догматизмни болгаш доктаадып шээжилээр чорукту тура-тыртып узуткаарының чайлап болбас негелдези болур.

Партияның бүтү идеологтуг ажылының, хамыктың мурнунда пропаганданың база агитацияның кол сорулгазы болза, ажылчы чоннарны коммунистиг ёзуга кижизидери, совет улустуң эрге-ажыктарын илереткен партияның политиказын боттандырып турар коммунизмниң миллион-миллион идепкейлиг тургузукчуларын кижизидери болур.

Идеологтуг фронтунуң ажылдакчылары ажылчы чоннарны диригчогаадыкчы совет патриотизмниң, пролетаржы интернационализмниң болгаш ССРЭ-ниң улустарының бузулбас найыралының ёзузунга кижизидер дугайында партияга дузалаар хүлээлгелиг. Кижилериниң медерелинде капитализмниң артыышкыннарынга, эрги ниитилелдиң хоралыг артыышкыннарынга болгаш чаңчылдарынга удур, буржуаз национализмниң болгаш ирип турар буржуаз идеологияның бүгү-ле илерээшкиннеринге удур, социалистиг культураның улам ыңай чечектелишкини дээш демиселди улам-на шудургу чорудар херек. Совет кижилериниң революстуг серемчилелин көдүрериниң сорулгалары үүгле ынчан боттанып болур, ол серемчилел капиталистиг хүрээлээшкиннің чымзениишкининге удур демиселдиң үезинде онза чугула ужур-дузалыг.

Марксисчи-ленинчи теорияны өөренмишаан, бистиң пропагандистеривис болза, совет ниитилелдиң сорук-киирикчи, удуртукчу болгаш организакчы күжү Коммунистиг партияның ролюн, төөгүнүң чогумна тургузукчузу улус массаларының ролюн, бистиң партиявыстың хөй чылдар дургузунда ажылдап ыылдынган политиказының улуг ужур-дузазын, марксизм-ленинизмге үндезилээш партияның хүрээлениниң кан дег быжыг чаңгыс эвин болгаш сырый катыжыышкынын, партияның улус-биле коммунистиг ниитилелди тургузары дээш демиселге бузулбас күш болур сырый чаңгыс эвин тода болгаш көскү, амыдыралдан алдынган чижектерге бүгү-ле долузу-биле көргүзер ужурлуглар.

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының маадырлыг чартык үүс чыл оруу чоннуң эрге-ажыктары дээш, пролетариаттың диктатурязы дээш, бистиң чуртувуска коммунизмниң тургузуушкуну дээш өлүм чок демиселге марксизм-ленинизмни чогаадыкчы ёзу-биле ажыглааныың классиктиг үлегер-чижээ болуп турар. Амгы үеде партияның болгаш совет улустуң мурнунда коммунистиг ниитилелди тургузарының кайгамчык улуг чаагай сорулгалары туруп турар. Ол магалыг-чаагай сорулгаларны чедип алырда партияның бүүрелдиг дузалакчылары болза, массаларга шыныың улуг сөзүн, марксизм-ленинизмниң улам-на тиилеп турар идеяларын чедирип турар бистиң пропагандистеривис болур.

В. КРУЖКОВ.

(«Правда» солундан).

Күүскомнуң папказында

Суурга чаа-ла келген бир оол
Чунуп алгаш, клубтаар дээш
Суур чурттуг бир-ле кыстан
Чунар бажың айтырып-тыр.

—Каш-ла базым, ырак эвес,
Райкүүском черинде—деп,
Катыраннаан чаныыр хөй хөренгини планнаан. Оон түннелинде
Арай чиктиг харыылап-тыр.

—Чогум черле кайдал ынар?
Кыжырбайн көрүнер — деп,
Чорук чорааш човаан оол
Кыстан база ылавылап-тыр.
Чунар бажың тудар-дыр деп

чугаалашкан шиитпир бар,
Секретарының папказында
Сес ай болган чүве — деп-тир.

Б. ХОВЕНМЕЙ.

Культурлуг негелдени хандырар

Эрзин районнуң төвү—Сарыг-Булунга чоннуң негелделиңге дүүштүр—парикмахерскаяны болгаш фотографияны тургузары эргежок чугула. Ылангыя фотографияны анаа организастап тургуспаанындан чон чурукка тыртыраары-биле өскээр ырак-узак черлерже чоруп, шүүдээшкинге таваржып турары хаая эвес.

КУЛЬТУРА - АМЫДЫРАЛДЫҢ ТУДУГЛАРЫНЧЕ КИЧЭЭНГЕЙ САЛБААНЫНДАН

Тес-Хем районнуң Калинин аттыг колхозтуң төвүнде культура-амыдырал тудуглары—клубту, эмчи салбырын четче тудуп дооспаан.

Оон ужурунда колхозта муң ажыг номнарлыг библиотеказын колхоз конторазының бир булунунда шкаф иштинде чыып салган, а эмнелге салыры база-ла ол конторанын ийиги өрээлинде үш чыл туруп келген.

Концерт, кино көөр, хурал кылыр чери демги-ле колхоз конторазы, а улус чамдыкта анаа сыныыпайн-даа баргылаар.

Мынчангаш культура-амыдырал тудугларын дүрген доозуп, ажыглалга киирериниче кичээнгейни күштелдирзе чогуур.

Ажылчы чоннарның чуртталга талазы-биле негелделерин хандырар

Чуртталга коммунал эргелелиниң отчёдундан чүү илерээнил

Кызыл хоорайның коммунал ажыл-агый килдизинде парторганизацияның чоокта чаагы хуралында чоннуң амыдырал негелдезин чөп хандырар болгаш чуртталга фондузунуң байдалынын дугайында хоорайның чуртталга-коммунал эргелелиниң начальниги эш Красниковтун илеткелин дыннаан.

Бо чылын хоорайның чуртталга бажыңнарын септээр талазы-биле фондуга 292 муң рубльди планнаан турган. Ынча хөренгини чөп ажыглаан болза, эвээш эвес чуртталга бажыңнары септеттинген турар ужурлуг турган. Чыл эгезинден бээр горкомхоз болгаш чуртталга эргелелиниң баштаар чери элээн частырыгларны кылганнар; берген акша-хөренгини шын эвес хуваап, үндүр ужурлуг болгаш чуртталга фондузунуң хөй хөренгини планнаан. Оон түннелинде септелгеге чарыыр ниити түнден 22 муң рубль кызырылган болгаш 53 муң рубль база соора ажыглатынып, багай шынарлыг туйбу садып алдынган, ол туйбу ам кандыг-даа ажыглал чок, өлүг капитал болуп чыдып турар.

Эш Красников септелгениң ажылын үүгле хооркомхозтун септелге конторазынга керээ ёзугаар карак ажыт бергеш, түннелин хынаваайн, оон-биле оожургап олура чайлаан.

А септелге конторазының удуртулгазы ында хыналданың чогун ажыглап алгаш, бүгү чартык чылдың иштинде мырынай ажыл кылбаан. Ол хирезинде эш Красников оларга 100 муң рубльди анаа-ла халаска берип каан.

Ажылчы чоннар депутаттарының Кызыл хоорай Совединин күүскому ажылчы кудумчузунда № 98 бажыңның бүрүн септелгезин чорудар дугайында каш чыл улаштыр шиитпир үндүрүп келген. Эрткен чылын анаа 25 муң рубльди планнаан турган. Акша чарыгдатынган, а септелге четче болдунмайн барган. Бо чылын ол бажынны септээринге 38 муң рубльди үндүрген болгаш оон септелгези база-ла улуг озалдаашкын-биле эгелээн.

Ол ышкаш Щетинкин кудумчузунда № 37 бажыңның үүгле чаңгыс квартиразының септелгезин чоруткан болза-даа, оон кылган шынары кончуг багай: эжии, соңгалары хагдынмас, үүрмек септелгезин четче кылбаан. Ындыг байдал өске-даа чуртталга бажыңнарының септелгезинде база бар. Чуртталга бажыңнарының септелгезинге эш Красников-даа, коммунал ажыл-агый килдизинин эргелекчизи эш Литвиненко-даа хыналда, удуртулга чоруттаан.

Хооркомхозтун септелге конторазында печниктер, штукатуржулар болгаш өске-даа мергежилдиг ажылчыннар эвээш эвес, а оларның күжү мырыңай-ла ажыглатынмайн турар.

Хооркомхозта парторганизация (секретары эш Галяс) чуртталга бажыңнарының септелгезинге партийжи удуртулганы хандырбайн, удуртукчу ажылдакчыларның харыысалгазын бедитпейн, үүгле ажылдың чорудулгазы үзүктелиишкинниг берге байдалче киргенде ам кээп дүвүреп эгелээр үүл бар дээрзин коммунистер чөптүү-биле шүгүмчүлээннер.

Эш Красников илеткелинге септелге талазы-биле ажылдың буруулугларының дугайында кандыг-даа шынны илередип шыдаваан болгаш бодунуң багай ажылының четпестериниге болчурун оралдажып, бүгү-ле «чөптүг» чылдаганнарга чылдакхап, шынзыктырып турары хуралга көзүлген.

Хуралга олурушкан, санал берген коммунистериң хөй кезии эш Красниковтун ол четпезин чажыртынар, бот камгаланыкчы, партийжи эвес хөөнүн чидиг-биле шүгүмчүлээннер.

Мынчангаш эш Красниковка шыңгыы сагындырыгны берген болгаш чуртталга бажыңнарының септелге ажылының чорудулгазын дүргедедир талазы-биле шалыпкын хемчеглерни ап, дээре ажылдаарын хуралдан анаа дааскан.

Н. РЕЛИНА.

Парлатынмаан чагааларның изи-биле

Чөөн-Хемчик районда Калинин аттыг колхозта көдээ ажыл-агый артелиниң Уставын үреп, колхозтун хөренгизин самчыгдап турарын шүгүмчүлеп бижээн чагаа редакцияга келген.

Көдээ ажыл-агый артелиниң Уставын үреп, колхозтун ниити ажыл-агыйын багай удуртуп турган Т. Кызыл-оолду колхоз даргазындан самчыгдап турган Малчакты, Херелди, Өлзейни, Мөнгени, Ланчиковту, Зимченкону болгаш өскелерни-даа судче шилчиткен деп СЭКП обкомунуң көдээ ажыл-агый килдизиниң эргелекчизи эш Шелемотов редакцияга дыңнаткан.

Чехословакияда октябрь 1-ден эгелээш өртектер чиигелдези болган.

Чурукта: Карлова Вара хоорайның бир магазининде.

Чехословак-совет найыралдың айы

ПРАГА. Чехословак-совет найыралдың айы-биле холбаштыр ноябрьниң 8-те Прага, Брно, Братислава болган Кошице хоорайларда совет фильмнериң фестивалы эгелээн.

Найсылалга кино-фестиваль ажыдыышкынынга премьер-министр Вильям Широкий баштадыр чазактың кежигүннери, национал хураллдың даргазы Зденек Фирлингер, Чехословакияның Коммунистиг партиязының Төп Комитединиң секретарьлары, күрүне болгаш хөй-ниити организацияларының төлөөлекчилери, эртемниң болгаш культурачың ажылдакчылары олурушканнар. Фестивальдың ажыдыышкынынга ол ышкаш ССРЭ-ниң Чехословакияда элчини А. Е. Богомолов, улус демократиязының чурттарының дипломаттыг төлөө черлериниң баштыннары, совет культураның ажылдакчыларының төлөөлериниң кежигүннери болгаш совет кино ажылдакчыларының төлөөлериниң кежигүннери база олурушкан.

Прагага фестиваль ажыдыышкынынга «Василий Бортниковтуң ээп келгени» деп уран-чечен совет фильмни көргүскен. (СЭТА).

Кыдаттың электростанциязы

ПЕКИН. «Женьминьжибао» солуннуң дамчыдып турарын ёзугаар алырга, амгы үеде Соңгу-Чөөн Кыдатта чуртта эң улуг кайгамчык күштүг электростанцияның тудуун чорудуп турар. Дамчыыр шугумнуң ниити шөйлүүшкүнү 370 километр хире болуп турар.

Төлевилел ажылдарын совет тускай эртемниглериң дузазы-биле Соңгу-Чөөн Кыдаттың төлевилел бюрозунуң ажылдакчылары күүсеткен. (СЭТА).

Профэвилелдериниң Бүгү-делегей федерациязының кыйгырыы

ВЕНА. Француз эжелекчилерге удур бодунуң хосталгазы болгаш хамаарышпас чоруу дээш вьетнам улустуң национал удурланыышкынының хүнү чоокшулап олурары-биле холбаштыр профэвилелдериниң Бүгү-делегей федерациязының секретариады бүгү делегейниң ажылчы чоннарынга дараазындагы кыйгырыгны чарлаан:

Профэвилелдериниң Бүгү-делегей федерациязының чыылдырганы профэвилелдериниң III-кү Бүгү-делегей конгрезинге 79 чурттардан 88600 мун ажылчы чоннарның төлөөлекчилери 1953 чылдың декабрьниң он тостуң хүнү,—вьетнам улустуң национал удурланыышкынының хүнү, вьетнам улус-биле идепкейлиг эп-сеткил катыштырылгазының Бүгү-делегей хүнү, Вьетнамда колониалдыг дайынны соксадыр дээш демиселдиң хүнү болур деп байырлалдыы-биле медеглээннер.

Канчаар-даа аажок улуг чидириглер турза-даа чок, улустарның бодунуң салым-чолун боду шиитпирлээр эргезинге чөрүштүр, Катышкан Нациялар Организациязының Уставының принциптеринге чөрүштүр француз империалистер болза, боттарының ямбылалын канчаптаа турган болза, хевээр арттырын күзеп турарлар, ынчангаш олар болза, Вьетнамның национал хамаарышпас чоруунуң болгаш бодунуң чонунуң амыдыралын бедидеринге таарыштыр чурттуң байлактарын бодунуң көргени-биле хостут таарыштырып чурттаар эргезиниң чөптүг идегелдерин боой тудуп кааптарын күзеп турарлар.

Бо дайын болза, Америктиң Катышкан Штаттарының чазаа бир талазында Индий-Кыдатта натуралдыг каучуктун 89 хуузун, оловонун 52 хуузун эзлеп турар америк монополияларның ажык-кончааларын хевээр арттырарын күзеп турар, база ийи талазында, америк чазак улустар Кореяда дайынны соксадырын албадаптары билек-ле, бүгү делегей империализми-биле кады Вьетнамны Азияга дайын одаа кылдыр хевээр артырарын болгаш Вьетнамның девискээрин хостуг болгаш тайбынга ынакшылдыг Кыдат Улус Республикага удур агрессияның базазы кылдыр ажыглаарын күзеп турарының ужурундан үргүлчүлеп турар.

Францияның ажылчын ангызы болгаш демократтыг күштери вьетнам улуска удур бо «соок дайынның» үргүлчүлеп турарынга шиитпирлии-биле удурланып турарын кыйгырыгда чугаалап турар. Вьетнам улустуң маадырлыг демисели болгаш француз ажылчы чоннарның эрес-маадырлыг чоруу Францияның хөй-ниитизиниң санал-оналы Вьетнамда дайын чорудулгаларын соксадыры дээш, дайынны соксадырының болгаш тайбынны чарарының дугайында чугаалажыышкыннарны эгелээри дээш ажыы-биле чоругунуп турарынга чедирип келген.

Бодунуң вьетнам акы-дуңмалары-биле чангыс эп-сеткилдиг бүгү делегейниң ажылчы чоннарының төлөөлекчилери профэвилелдериниң үшкү Бүгү делегей конгрезинге Веьтнамда дайынны доп дораан соксадырын негээннер болгаш Вьетнам улус-биле идепкейлиг эп-сегкил катыштырылгазының Бүгү делегей хүнүн эрттиреринiң дугайында шиитпирни хүлээп алган.

Тайбынны камгалаарының хөрээнге кайгамчык эрге чок чугула шак ол улуг сорулганы боттандыр дээш профэвилелдериниң Бүгү делегей федерациязы бүгү делегей катыжыышкыннарының национал төптерин, бүгү профэвилелдериниң болгаш политиктиг үзелдери, профэвилелинге хамаарылгазы хамаан чокка бүгү ажылчы чоннарны 1953 чылдың декабрьниң 19-ту Вьетнамда колониалдыг дайынны соксадыры болгаш даштыкы шериглерни үндүрери, хосталгага болгаш хамаарышпас чорукка Вьетнам улустуң эргезин үүлдүг деп көөру дээш чангыс-эптиг болгаш демиселдиң улуг хүнү болдурар дээш бүгү чурттарга бүгү-ле эргежок чугула хемчеглерни алырын кыйгырып тур.

Моон-биле холбаштыр бүгү-ле тодаргай хемчеглерни калбартыр дээш кичээнгейни салыр ужурлуг. Ол хүнге белеткелдер чоруп турарының үезинде француз колонизаторларның кем-бурууларын сойгалап илередир дээш делгелгелерни, митингилерни организастап, хуралдарны болгаш конференцияларны эрттирип, дайынны соксадырын негээринче профэвилелдериниң Бүгү-делегей федерациязы кыйгырып тур.

Профэвилелдериниң үшкү Бүгү-делегей конгрези Вьетнам акы-дуңмаларның демисежип турар хөрээ болза, бүгү ажылчы чоннарның, бүгү улустарның ниити хөрээ болур деп үвени бадыткаанын кыйгырыгның түннел кезээнде чугаалап турар.

(СЭТА).

Францияда демократтыг болгаш коммунистиг парлалганың айы

ПАРИЖ. Фрацияның Коммунистиг партиязының Төп Комитединиң шиитпирин ёзугаар ноябрьниң 1-де францияда демократтыг болгаш коммунистиг парлалганың айы ажыктынган. Демократтыг солуннарны болгаш журналдарны камгалаар деп лозунгунуң адаа-биле чер болганда массалыг хуралдар болгулаан. (СЭТА).

Барыын талакы үш күрүкелер баштыңчыларының чөвүлел хуралы

НЬЮ-ЙОРК. Нью-Йорк радиозунуң дамчыдып турары.

Президент Эйзенхауэр, британ премьер-министр Черчилль болгаш Францияның премьер-министри Ланьель оларның ужуражыышкыны декабрь 4 биле 8 хүннериниң аразында Бермуд ортулуктарга болурун Ак бажын (АКШ президентизиниң резиденциязы) дыңнаткан. Президент Эйзенхауэрни күрүне секретары Джон Фостер Даллес, а Великобританияның болгаш Францияның премьер-министрлерин британ даштыкы херектер министри Иден, француз даштыкы херектер министри Бидо олар үдээр дээрзин база дыңнадып турар.

(СЭТА).

Канадада ажыл соксадыышкыны

ОТТАВА. «Глоб Енд Мэйл» солуннуң дыңнадып турарын ёзугаар алырга, үш хүн үргүлчүлээн чугаалажыышкыннарның түннелинде бүдүрүлге эзлери биле целлюлоз-сазын үлетпүрүнүң 15 мун ажылчыларының аразынга дугуржулга чедип алдынган. Ол ажылчыннар чоокта чаа ажыл соксадыышкынын чарлаар деп кыжанығны кылып турганнар. Ажылчыннар ажыл төлевирин үш хуу бедидерин чедип алганнар.

Канадиен пресс агентилелиниң дамчыдып турарын ёзугаар алырга, Канадага ноябрьниң 4-те ажыл төлевирин бедидери дээш 20 мун ажылчыннар бир үгда ажыл соксатканнар. А база бир өске 20 ажылчыннар ажыл соксадыышкынын эгелээринге белеткенип турарлар.

(СЭТА).

АКШ-тың күрүне өрезиниң өзүлдези

НЬЮ-ЙОРК. «Нью-Йорк таймс» солуннуң Вашингтондан дыңнадыында дамчыдып турары: «Эйзенхауэрниң чазаа конгресстиң дараазында болур сессиязының эгезинде күрүне өрезиниң хемчээлин өстүрер деп база дагын кылыры чадап чок» Солуннуң оон ынай немеп турары: «Оон туржук дараазындагы чылдың июль 1-де эгелээр 1955 чылдың бюджет чылында чазак бюджетти баланссалап чадай өргеш, келир чылдың чазынында тускай доктаатынган чурумдан дашкаар 2 миллиардтан эвээш эвес долларны чөлөлге албайн чыткаш, бодунуң хүлээлгезиниң талазы-биле төлелгелерни төлеп шыдавайн баар, ынчаарга амгы үеде күрүне өрезиниң 275 миллиард доллар түнге доктаатынган хемчээлин алгаш көөрге, демги өре оортан-даа көвүдей бээри ол-дур.»

(СЭТА).

Мосаддыкты судтап турары

ТЕГЕРАН. Мосаддыктың болгаш иран армияның кол штабының мурнундагы начальниги Рияхиниң хөрээниң талазы-биле шериг судунуң хуралы Султанабадта (Тегеранның кыдыында) эгелээнин ноябрьниң 8-те-ле дыңнаткан болгай.

Судту даргалап турар дивизион генералы Могбель оон хөрээн тодаргайлап көөрүн дааскан судтуң өргезинге хамаарыштыр чүве чугаалаарын Мосаддыкка саналдаан.

Мосаддык бодунуң медеглелинге ол бүгү-ле хоойлужудулга актыларын «онза эргелер дугайында хоойлу-биле» дүүштүр үндүрүп турганын чугаалаан, ону кылыр эргени аңаа меджилис (парламент) тывыскан турган. Ынчанг ол хоойлужудулга актыларын меджилис күш чок болдурбаанда олар ам-даа күштүг болуп турар, ол ышкаш армия талазы-биле үндүрген хоойлулар база күштүг болуп турар. Мосаддык ол хоойлуларның бирээзи болза, шериг судтарын тарадырының дугайында хоойлу болуп турар болгаш ону меджилистен еске кым-даа күш чок болдурар эрге чок деп чугаалаан. Ынчангаш бо суд оон хөрээн тодаргайлаар эргежок.

Мосаддыктын оон ынай чугаалааны болза, генерал Азмуде бо суд чорудулгазынга буруудадыкчы болуп шыдавас, чүге дээрге, ол (Мосаддык) национал камгалалдың министри турган, а Азмуде—аңаа чагырткан турган. (Иранда туруп турар хоойлуларга дүүштүр бодунуң начальнигиниң хөрээниң талазы-биле чагырткан кижилер буруудадыкчылар болуп азы судтуң кежигүнү болуп шыдавас).

Шах (хаан) меджлис туруп турда, эрги премьер-министрни дүжүрүп болгаш чаа кижини томүйлаар чорук Иранның төөгүзүнге кажандаа болуп көрбээн деп Мосаддык уламчылап чугаалаан. Ынчангаш ол, Мосаддык, дүрүм ёзугаар премьер-министри болуп турган. Оон туржук меджлис ону премьер эрге-дужаалдан дүжүрерде, бир эвес меджлис онза эргелер дугайында аңаа берген бодунуң хоойлузун баштай күш чок болдургаш үгле ынчан чайладып болур деп Мосаддык чугаалаан.

Ноябрьниң 9-та шериг судунуң хуралынга Мосаддык бодунуң чугаазын үргүлчүлээн. Даштыкы кижилер бисти узуткап чок кылырын күзеп турганнар деп Мосаддык медеглээн. Ол сорулга-биле олар Айыл чок чоруктуң Чөвүлелинге болгаш бүгү делегей судунга айтыр тургузуп турганнар. Ынчалза-даа олар чүнү-даа чедип албаннар. Олар оон соонда боттарының караапын шоон Иранче көрүндүрүп, меджлистиң оппозистиг депутаттарын дамчыштыр өске арга-биле хөделип турар апарганнар. Меджлисти дамчыштыр боттарының планнарын боттандырар чорукту чедип албайн баргаш, олар эсфанданың (февральдың 28-те Мосаддыктың бажыныңче халдаашкын болдунган хүн (—Ред.). 9-туң болуушкунарын белеткээннер. Олар оон соонда меджлистиң депутаттарының—«национал фронтунуң» кежигүннериниң аразынга эптежилгени пептередирин шиитпирлеп алганнар, ынчалза-даа оларга референдум шаптыктаан. Карачаңгыс орук арткан: эргилдени кылыпкы дег, полковник Насыри чергелиг кижини тывары арткан.

Мосаддык болза, суд оон хөрээн тодаргайлап көөр эрге чок болгаш ол амдыгаа чедир Иранның дүрүм ёзугаар премьер-министри болуп турарын чугаазының түннелинде дагыннап чугаалаан.

ТЕГЕРАН. Ноябрьниң 10-да шериг судунга чүве чугаалап тургаш, Мосаддык эрге-чагыргаларның томүйлааны адвокат полковник Бозоргмехриниң оон хөрээниң талазы-биле болчукчу болурун ойталап каавыткан. «Бодумнуң камгалалымны бодум чорудар мен. Ол адвокат сатыныкчы кижи» деп Мосаддык медеглээн. Ынчалза-даа Бозоргмехр чүве чугаалаан. Херек кырында премьер-министр болуп артын хуралдап турар Мосаддыкты шериг трибуналы судтаар эрге чок, чүге дээрге, меджлис ам-даа туруп турар, а Мосаддыкка удур көдүрүп үндүрген буруудадыышкыннар болза, политиктиг херектер болуп турар болгаш иран конституциязына дүүштүр меджлистиң санкциязын ёзугаар министрлерни чүгле дээди суд чери судтап болуп деп, ол медеглээн. Оон ынай Мосаддыкты бир тээ политик талазы-биле кем-буруулуг херектер дугайында буруудадып турар болганда ону шериг суду эвес, а хамааты суд чери судтаар ужурлуг.

Парлалга төлөөлекчилеринге бодунуң камгаланыкчы чугаазының бир хуузун Мосаддык дамчыдып бээрин оралдажы бээрге, хуралдар залынга содаалажыышкын эгелээн. Оон соонда Мосаддык оозун номчуп каапкан.

Сөөлгү чартык чүс чылдың дургузунда Иранга таварышкан бүгү-ле бачыттыг чоруктар болза, англи чимзениишкиннериң болгаш чажыт хөделиишкиннериң түннели болган деп Мосаддык медеглээн.

Меджлистиң бадылааны аңаа онза эргелер тыпсыр дугайында хоойлуга дүүштүр бүгү-ле шериг трибуналларын болгаш тускай судтарны ол премьер-министр турган тарадыпкан ужурундан аңаа удур көдүрүп үндүрген буруудадыгларны бо суд көөр эрге чок, чүге дээрге, шериг трибуналының ноябрь 10-гы хуралынга Мосаддык медеглээн. Мени дыка хөй кем-буруулар дугайында буруудадып турар-дыр деп чугаалаан, ынчалза-даа мен чүгле чангыс «кем буруунуу» кылган мен, тодаргайлаарга даштыкы кижилерниң күзелдеринге чагыртырындан ойталааным болур деп санап турар мен. Суд хуралынга моон ынай келбес мен, а бир эвес күш-биле эккээр болза, ыыттавас мен деп Мосаддык оон ынай чугаалаан.

(СЭТА).

АЙТЫРЫГЛАРГА ХАРЫЫЛАР

МТС-терге болгаш колхозтарга ажылдаары-биле чорудуп турар тускай эртемниглерге чиигелделер дугайында

Айтырыг: МТС-терге ажылдаары-биле чорудуп турар тускай эртемниглериң орук шүүделиниң чарыгдалдарын төлөөр чуруму болгаш оон хемчээли кандыг болурул?

Харыы: Улус ажыл-агыйының өске адырларындан болгаш ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый болгаш белеткелдер министерствозунуң системазындан машина-трактор база тускайжыткан станцияларга ажылдаары-биле чорудуп турар инженерлерге болгаш техниктерге оларның мурнунда ажылдап турган черинден ап турган ажыл төлевириниң үш ай хемчээлдиг ажыл төлевирин дузаламчыга харугда бээр болгаш күш-ажылдың дугайында хоойлуларның 82 дугаар үүлүн ёзугаар чаа ажылга баар шилчидилге-биле холбашкан чарыгдалдарны төлеп бээрин чорудар.

Күш-ажылдың дугайында хоойлунуң кодексизиниң 82 дугаар үүлүнде өске ажылче шилчидип турар ажылдакчыларга төлөөр үүлдерни көргени болза:

а) ол ажылдакчының болгаш оон өг-бүлезиниң кежигүннериниң орук шүүделин база эт-хөреңгизин сөөртүп чедириниң өртээн;

б) орукка чораанының хонук шүүделин;

в) чаа ажылдап кирген черинин албан дужаалының ажыл төлевириниң хемчээли-биле ажылдакчының бодунга ай хемчээлдиг болгаш өг-бүлезиниң көжүп турар кежигүн бүрүзүнге ол ажылдакчының бодунун ап турар дузаламчызының дөрттүн бир кезииниң хемчээли-биле харугда бээр дузаламчыны тыпсыр;

г) орукка чоруурунуң белеткели 6 хүнүнүң база орукка чораанының болгаш ажылдаары-биле чаа баргаи черинге турумчуп алырының үезинде чаа ажылдап кирген черинин албан дужаалының ажыл төлевиринге хамаарыштыр төлевирни алыр.

Бир чурттакчылыг чернин девискээриниң иштинге, ол-ла чурттакчылыг черге, азы чурттакчылыг черниң шугумундан 25 километрден ырак эвес хемчээлдиг орукка чоруунга холбашканда машина-трактор болгаш тускайжыткан станцияларга ажылдаары-биле чоруткан инженерлерге, база техниктерге үстүнде 82 дугаар үүлде санатынган төлевирниң орнунга ажылдакчының бодунуң база оон өг-бүлезиниң орукка чоруурунуң болгаш оон эт-хөреңгизин сөөртүрүнүң үүгле херек кырында чарыгдалын төлеп бээр.

АЙТЫРЫГ: Инженерлерге болгаш техниктерге харугда бээр дузаламчыны бээрин болгаш чаа ажылга шилчээннериң чарыгдалдар төлевирин кайы организация төлеп бээрил?

Харыы: Улус ажыл-агыйының өске адырларындан болгаш ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый болгаш белеткелдер министерствозунуң системазындан машина-трактор болгаш тускайжыткан станцияларга ажылдаары-биле чорудуп турар инженерлерге болгаш техниктерге харугда бээр дузаламчыны бээрин база орукка чоруурунга холбашкан чарыгдалдарны төлөөрин тускай эртемниглериң барып ажылдаары-биле чаа ажылга томүйладып чеде берген МТС-тери болгаш тускайжыткан станциялары ийикпе көдээ ажыл-агый болгаш белеткелдериң область (край) эргелели, азы көдээ ажыл-агый болгаш белеткелдер министерствозу төлеп бээр.

АЙТЫРЫГ: МТС-терже колхозтарга тускай эртемниглер болуп ажылдаары-биле чорудуп турар агрономнарның, зоотехниктериң чаа ажылдаар черинге чедир орук шүүделиниң чарыгдалдарының төлевирин канчаар чорударыл?

Харыы: Министерстволарның, ведомстволарның, эртем-шинчилел албан-черлериниң болгаш өске-даа организацияларның удуртукчуларын машина-трактор болгаш тускайжыткан станцияларже колхозтарга тускай эртемниглер болуп ажылдаары-биле чорудуп турар дээди болгаш ортумак эртемниг агрономнарны, зоотехниктерни чорударынга холбашкан орук шүүделиниң чарыгдалдарын ол-ла албан черинин база организацияларның күсели-биле күш-ажылдың дугайында хоойлунуң 82 дугаар үүлүн ёзугаар төлеп бээрин чорудар. Оон ангыда бир эвес ыпдыг тускай эртемниглерни областарның, крайларның, республикаларның девискээринден дашкаар ажылдаары-биле шилчидип чорутканда ол-ла албан черлери болгаш организациялар оларга харугда бээр дыштанылга дузаламчызын оларның ап турган ажыл төлевириниң 3 ай хемчээли-биле төлеп бээр хүлээлгелиг.

Айтырыг: Үлетпүр черлеринден МТС-терге ажылдаары-биле шилчиткен тускай эртемниглерге үр чылда ажылдааны дээш пенсияны доктаадып тургускан бе?

Харыы: Үлетпүрден болгаш өскедаа албан черлеринден, организациялардан машина-трактор болгаш тускайжыткан станцияларга ажылдаары-биле шилчиткен тускай эртемниглерге ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң 1951 чылдың сентябрь 29-та үндүрген № 3688 доктаалында МТС-ке 5 чылдан эвээш эвес ажылдаан ажыл стажын киирбишаан, 55 харлыг ниити күш-ажыл стажы 25 чыл четкеннерге үр чылда ажылдааны дээш пенсияны бээри көрдүнген. МТС-терниң удуртукчу ажылдакчыларынга болгаш тускай эртемниглеринге оларның үр чылда ажылдааны дээш пенсияны ап турган ажыл төлевириниң 50 хуу хемчээли-биле бээрин доктааткан. Пенсия ап турда-даа болза, ол ажылынга хевээр ажылдап турарларга оларның ап турар ажыл-төлевири хамаарылга чокка пенсияны ажыл төлевириниң чартык хемчээли-биле төлеп берип турар.

Айтырыг: МТС-терге ажылдаары-биле шилчиткен тускай эртемниглерге ажыл төлевири хевээр артар бе?

Харыы: Улус ажыл-агыйының өске адырларындан база ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый болгаш белеткелдер министерствозунуң системазындан машина-трактор болгаш тускайжыткан станцияларга ажылдаары-биле шилчиткен директор, кол инженер, септелге мастерскаязының эргелекчизи албан дужаалдыларга оларның мурнунда ап турган ажыл төлевири МТС-те болгаш тускайжыткан станцияда ол албан дужаалдыларга бээр ажыл төлевиринден бедик болза, мурнунда ап турган ажыл төлевири тускай эртемниглерге хевээр артар. Үстүнде айытынган албан дужаалынга ажылдап турган үезинде ажыл төлевири хевээр артар.

Албан дужаалының ажыл төлевири дээрге, бүгү ап турар ажыл төвири эвес, а үүгле күүседип турар албан дужаалынга доктааткан төлевир болур, аңаа үр чылда ажылдааны дээш немелде, план күүсеткени дээш шаңнал, база өске-даа янзы-бүрү хевирлериниң немелде төлевири киришпес.

СПОРТ

Областың шыдыраа маргылдаазы

Чоокку хүннерде Кызыл хоорайга областың дээре шыдыраачыларның маргылдаазы болуп эрткен. Маргылдаага бирги черни башкы институдунуң студендизи аныяк шыдыраачы эш Чюдюк $9^1/_2$ санныг болуп ежелээн. Ийиги черни Сут-Хөл районнуң Хөр-Тайга чеди чыл школазының директору эш Ламашоол алган. Үшкү черни башкы институдунуң студендизи эш Ондар эзлээн.

Шыдыраа маргылдаазы солун болуп эрткен болгаш оон тиилекчилеринге өртектиг шанналлары тывыскан.

И. ТОРЖУ.

Харыысалгалыг редакторнуң оралакчызы М. Н. ЛЮНДУП.

1954 чылда

„ШЫН“ СОЛУННУҢ

чагыдылгазын хүлээп ап турар.

Чагыдылганы „Союзпечатьтың“ Кызыл хоорайда болгаш районнарда салбырлары, харылзааның салбырлары болгаш агентилери, почтальоннар, а ол ышкаш бүдүрүлгелерде болгаш албан черлеринде, колхозтарда, совхозтарда болгаш МТС-терде база өөредилге черлеринде чагыдылга талазы-биле хөй-ниити төлөөлекчилери хүлээп ап турар.

ЧАГЫДЫЛГАШЫҢ ӨРТӨӨ:

12 айда—52 рубль 20 копеек.
6 айда—26 рубль 10 копеек.
3 айда—13 рубль 05 копеек.

Неделяда 5 үнер.

Моон-биле кады областың:

„Тувинская правда“, „Тыванын аныяктары—Молодежь Тувы“, „Сылдысчыгаш“

солуннарының чагыдылгаларын база хүлээп ап турар.

КИЖИ БҮРҮЗҮ ЧАГЫДЫЛГАЛЫГ ТУРАРЫНЧЕ! СОЛУННАРНЫ ЧОГУУР ӨЙҮНДЕ ЧАГЫДАРЫНЧЕ ДАЛАЖЫҢАР!

„Союзпечать“.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Щетинкин кудумчузу, бажын 7. ТЕЛЕФОН НАРЫ: Харыысалгалыг редакторнуң 3—62, харыысалгалыг редакторнуң оралакчызының, партийжи амыдырал, культура болгаш амыдырал киллистериниң—3—88 харыысалгалыг секретарьның 3—68, пропаганда болгаш агитация, көдээ ажыг-агый, үлетпүр болгаш транспорт, чагаа киллистериниң 4—98, иштики информация, бухгалтериянның—3—65.

ТС02562. Культура эргелелиниң типографиязы